

T R Ü
ÜLDISE AJALOO KATEEDER

Õppetlus ülemvõimu pärast
Lagu - Aasia ja
Vaiksel ookeanil a. 1937-45.

(diplomitöö)

Lepik, Evi
ajaloo os. I kurs

Tartu 1957

Sisjuhatus

XIX saj. lõpul ja XX saj. algul kallas kapitalism lõplikult ümber oma arenemise kõrgemaks ja viimaseks staadiumkes-
- imperialismiks.

Imperialismi ajal saavutab tootmise kontsentratsioon maksimaalse astme. Üksikud kapitalistid või kapitalistide liidud sõlmivad omavahelisi kokkuleppeid turu-
de rajamise eesmärgil. Vaba konkurentide aseendub monopolide ülemvõimuga. „Imperialism on kapitalismi monopolistlik staadium.“¹

Õõitlus maksimaalsete kasumite pärast imperialismi ajastul põhjustab kapitalide väljaseo suurendamist rahajaanud

¹ V. I. Lenin, Imperialism kui kapitalismi kõrgem staadium, Pln. 1954, lk 75.

maadesse, asumaaadesse ja poolkoloniaalsetesse maadesse. Kapitalistid tahtavad teoreetiliselt allikate monopoolset võldamist. Siil tekkis paratamatult võitlus maailma ümberjaotamise pärast, uute territooriumide pärast. „Imperialism on kapitali ajaloo teoreetiliselt allikate juurde, pöörane võitlus nende allikate monopoolse võldamise pärast, võitlus juuba jaotatud maailma ümberjaotamise pärast, võitlus, mida peetakse erilise kaevuga uute finantsgruppide ja suurriikide poolt, kes olivad „kohta päikeses all“, uude gruppide ja suurriikide vastu, kes keidavad kramplikult sinni vallutatust“¹, nii defineerib seda imperialismi tahtsanat joont J.P. Stalin.

Imperialism viib äärmise piirini kõne kapitalismi vastualund. Imperialismi ajastul tekkivad äärmiselt vastandud töö ja kapitali vahel. Samuti tekkivad vastualundid riikide vahel imperialistlike suurriikide vahel sedavõõra, et need viivad kolvastalund konkurentsiteni - imperialistlike sõdadeeni. Vastandlud valitsevate rahvaste ja koloniaalsete ning sõltuvate rahvaste vahel tekkivad

J.P. Stalin, Teosed, 6. köide, lk. 72-73.

äärnuseni. Samuti teravnevad vastuolud ka-
pitalistlike riikide ja sõltuvate maade vahel.

Viimase kahe vastuolu ühes teravaks
isile tuleku kohaks on just Lagu-Aasia piir-
kond. Juba XIX saj. lõpul pöördus kapitalist-
like riikide tähelepanu Lagu-Aasia ja Vaikse
okeani läänepoolsele maale. Missis kapi-
talistlikeud riigid olid huvitatud just ne-
dest maadest? Põhjused selguvad nähe, kui
tutvuda lähemalt nende maadega. Lõuna- ja
Lagu-Aasias elab praegu pool kogu maailma
elanikkonnast. Järelikult on nia esendunud
tehtud tööjõud, mis on kapitalistidele
odavaks tööjõuallikaks. Siin leidub ka rikkas-
likult maapõuevarasid: sütt, kanda, naft-
at jms. Järelikult on need maad ka heaks
taoainetallikaks. Nimetatud maad on ka
heaks kaubaturuks kapitalistlike riikide lää-
nule, kuna kohaliku tööstus on nõrgalt
arenenud. Lõpuks ei tohi unustada ka seda,
et Vaikse ookeani on suure strateegilise täht-
susega. Kõik need asjastud põhjustavad ka-
pitalistlike riikide huvide kokkupõrke Lagu-
-Aasia maades.

XIX saj lõpul püüab USA kindlus-
tada endale endale juurdepääsu Hiinale.

1898. a. alustas USA sõda Hispaania vastu es-
mängiga haarata tema koloniaalvaldused
Haug-Idas. Pariisi rahulepingu tulemusena lä-
sid USA-le Filipiinid. 1899. a. kindlustas USA
endale lisaks veel kida saari Samoa saares-
tikus. Havai saared oli USA faktiselt anda-
le haaranud juba varem.

USA hakkas teid otsima Hiina turu
kasutamiseks. Selleks astus ta välja Hiina
suhtes „laktiste uste ja võidete võimvaluste
printsüibi“ nõudega. 1899. a. saadeti USA
valitsuse poolt teiste kapitalistlike riikide
valitustele noot, milles USA astus välja „lak-
tiste uste“ printsüibi nõudjana. Antud noot
kõneldis naumis tagasihoidlikum suhtumist,
kuid ei sisaldanud nea eitavat vastust.
Selle ajal nimetas USA valitsus, et „laktiste
uste“ printsüip on üldise tunnustuse osa-
liseks saanud.

XIX saj. lõpul hakkas USA-le Haug-Idas
võistleja Jaapani riik. Jaapan jõudis ka-
pitalistliku arengu tule hiljem kui maas-
ilma enam arenenud riigid. Sepärast
püüas ta müüa neile müüsti järel
jõuda. Jaapani tähelepanu pöördus ni-
laände, eriti Koreale ja Hiinale.

1876. a. surus Jaapan Korea jaale mitte-
 nõudäigusteku lepingu¹. Koreast, kui oma
 vasallmaast oli loomulikult huvitatud ka
 Hiina. Selleks, et Hiina mõju Koreast kõrval-
 dada, alustas Jaapan 1894. a. sõda Hiina
 vastu, mis lõppes 1895. a. Jaapani võiduga.
 Korea tunnustati sõltumatuks riigiks, mis
 vastas Jaapani huvidile. Väitluses Korea alis-
 tamise pärast Jaapanil polnud enam
 vaja kartä Hiina vahetusega.

Jaapani mõju Kaug-Idas tõusis Hiina.
 Jaapani sõda väitas Hiina võrkust. Seda
 kukkasid ära kasutama välismaalased. Üks
 nende kapitalistide suurvõimikud Beere-
 ma, Inglomaa, Saksamaa jne. riiklused
 eeldale Hiinas kontsessioonid. Nad jagasid
 Hiina mõjusfäärides ring avastand ta-
 maid ja linnu raudu uormis. Hiina rõhu-
 mine imperialistone riikide poolt kutsus
 seal esile 1900. a. imperialismivastase
 ülestõusu, mis suruti äga veriselt maha.
 Ülestõus lõppes Hiinale oigastava n. korse-
 kite protokolli allkirjutamisega. Hiina
 muutus nüüd täielikult postkoloniaalses maas.

¹ Kobayashi, B., Борьба за Тихий океан, № 1947.,
 lk. 20.

Pärast seda hakkas Jaapan tegema sõjalisi ettevalmistusi võitluseks tsaari Venemaa vastu, kelle ekspansioon suundus Koreasse ja Mandžuuriasse. Nendel samadel aegadel püüdis aga ka Jaapan oma mõju kindlustada. Oma ekspansianistluses plaanides liidri Jaapani toetus Inglismaa poolt. 1902. a. sõlmiti sõjaline leping mõlema riigi vahel, mille alusel kehtis kokkulepe Jaapani ühis saada Inglismaalt sõjalist abi. Aastad 1903-05 läksid ajalusse kui USA ja Jaapani lähemise periood, mis oli tingitud võitluseplaanidest Venemaa mõju vastu Kaug. Idas. USA soovis Venemaa mõju vastu väljendus võige puult Jaapani diplomaatiliselt ja rahaliselt toetades. USA arvates pidi sõda Venemaa ja Jaapani vahel nõrgestama Venemaa ja ja tegema ta järelandlusemaks USA vastu. 1904. a. puhkesi Jaapani agressiooni tulemusena Venemaa ja Jaapani sõda. Et Venemaa ei oleks sõjaks ette valmistatud ja sõda puhkes ka astumastult, siis sai Venemaa tsarism täieliku liinasaamise osaliseks. Portsmouthi rahulepinguga pidi Venemaa tunnustama Jaapani huvi Koreas, Liaotungi poolsaare ühes Port Arthuriga ja Sakalvi

lõuna osa läänid Jaapanile.

Üue-Jaapani sõda avaldas suurt mõju olukorale Väikesel Ameerikal. Jaapan muutus nüüd tõsiseks väistlijaks USA-le ja Inglismaale. Pärast sõda algasid siimused lahkhelid USA ja Jaapani vahel Mandžuuria pärast. Jaapan tahtis USA kapitali ja kaupade juurdyaänu Mandžuurias. Kuid vastualude taotlemine ei viinud uul sõjani. Samal ajal teinud teatud lähendumine Venemaa ja Jaapani vahel, mis oli suunatud ühiste huvide vastsmole Mandžuurias USA vastu.

I laaditsemiseja periood lõi soodsad tingimused Jaapani uueks agressioonis Kagu-Aasias ja Väikesel Ameerikal. Kuni 1914.a. augustis Sausamoraali sõja, alustas Jaapan pealtungi sausa sõjaväebaasideli Santungis. Jaapan tüstas uälja ueriprogrammi Hiina umutuseks Jaapani protutoraadiks. Selleks ütbas ta Hiinali nr. "21 nõudmist" 1915.a. algul.¹ Hiina oli sunnitud nõudmused vastu võtma.

¹ Уапан, В. Топота за Муанн ораан, 1947, лн. 50.

Imperialistlikund suurriigid sõja tingimus-
 tes ei suutnud Jaapani uut agressiooni
 samomu taastada. Ka USA oli sunnitud
 ajutiselt taganema Jaapani us. Alles
 1917.a. märtsist peali otseselt seotud sõja-
 ga Euroopas. See taganemine väljendus
 1917.a. novembris sõlmitud lepingus USA
 ja Jaapani vahel, mille alusel USA tunnus-
 tal Jaapani võitluse Hiinas, eriti nendes
 luma osades, mis piiruvad Jaapani val-
 dustega. Vastutasuks tunnustas Jaapan
 musti „laktise usi“ printsiipi Hiinas.⁴

Pärast I maailmasõda Jaapani
 ja USA vahelised teavused veel enam.
 USA ei tahtnud leppida Jaapani nõi-
 mitsusega Hiinas. 1920-21.a. imperia-
 listlikud vastualused USA ja Jaapani vahel
 muutusid nii teravaks, et olusid tõrke
 sõjakoht. USA piirdis Jaapani vastu
 astuda tervel kül – Washingtoni konve-
 ntsi aldel. Konventsioon avati 12. novemb-
 ril 1921.a. USA välis- ja riigi erand-
 jad. Konventsioon sõlmiti rida lepin-

⁴ Abajun, B., *Isopõia ja Muxun õrak*,
 1947, lk. 62.

quid. Nelja küigi paatke alla viij-
 kannud küigid (USA, Inglismaa, Jaapan,
 Prantsusmaa) lubasid uspeteemide ära-
 toxi valdusi Kang-Idas. Üü küigi leping
 (USA, Inglismaa, Prantsusmaa, Jaapan,
 Itaalia) püüas mererevradust, määrates
 mindmaks USA, Inglismaa, Jaapani, Ita-
 lia ja Prantsusmaa liivilaevastikuude
 passportraemid. Üheksa küigi lepingu
 alusel tunnustati Hiina territoriaalset
 tegevuskust ja sõltumatust ning
 otsustati kiini pidada „laktiste üsti“ pres-
 siidist, mis annab kõigile kiinidele õi-
 gused kauplemiseks Hiinaga. Washing-
 toni konverents kehtestas arvult ajutise
 tasakaalu kapitalistlike riikide vahel.
 Kuid juba kümne aasta pärast muut-
 si tasakaal Jaapani poolt. 1929. a. tei-
 sel poolel haaras kapitalistliku ma-
 ilma majanduskriis. Kiis haaras ka
 Jaapanit. Viimane haaras atõina
 valgapääni sõjalise arantõimis Hiina
 vastu 1931. aastal. Viimati väinõud aastal
 tungsid Jaapani väed Mandõumiasse
 ja ekspõnsid selle lühikesel ajal pausil.

Vastus Jaapani agressiooni Mand-
 žuurias ei järgunud mongid atanta-
 waid abinõusid lääneliitude poolt.
 Vastupidi, USA ja Inglismaa imperia-
 listlike riigkondade tehis loetus suu-
 wata Jaapanit Mandžuuria wanda
 kallalitumise Nõu Liidu vastu. Selle loo-
 tuse säilitamiseks lubasid USA ja Ingls-
 maa imperialistlikud riigkonnad Jaa-
 panit oma agressiooni edasi viia, and-
 sid agressiooni näivaluse valmistada
 ette palju suuremat kallalitumist Hi-
 na vastu ja suhtusid nõidlemise ralu-
 lsult oma huvide rikkumisele Jaapa-
 ni poolt okupatsioonirajades. Et sa-
 da omale vabad käed, astus Jaapan
 1933. a. välja Rahwaste Liidust. Samal
 aastal loostas ta edalitumist Põhja-Kiina
 aladele.

1937. a. algas Jaapani järgiwad-
 ne agressioon Hiina vastu. Sellega algas
 uus periood nõitluses ülemuudumise pä-
 rast Kagu-Aasias ja Põhja-Ameerikas,
 mille wäitlennud kuulub otseselt käe-
 alise diplomatiaga kaamidesse. Mõni-

tud töö ülesandeks on arüidatn, kuidas
 algas uus periood mõitluses ülemuõimuu
 pärast Kagu-Aasias ja Vataudl osuandn.
 ja kuidas kuelges mõitlus kuni NSV
 Lõudu Suure Isamaasõjani, kuidas puh-
 kes mõitlus Vataudl osuandn 1941.a. ja
 kuidas arenes Jaapani pealitus, kui-
 das teinud järgnevalt USA ja Inglise
 vägede offensiiv, kuidas Jaapan sumi-
 li lõpuks tungimata kapitulatsioon.
 ja millesas kujunes kahevõimuliste
 jäändude vahkord järgnevalt Kaug-
 Idas.

Diplomitaõ kirjutamisel on
 alatus alund kida põhjapaneva täht-
 susga tussid. Nendest „Merugyna-
 pogruu osuandnne na Daubuuu
 Poemou“ isloosustab tallaeget dip-
 lomaatilist mõitlust suvriitide vahel
 Kaug-Idas. Nii üdpolitilist aluorda
 kui na sõjalosi sündumisi käsitleb
 N. Apardni Lio „Dopoda ja Tuxeni ohean“.
 Pahtsõjalistile künimustele pöörab
 tähelepanu „kannanuu boituu na
 Tuxeni ohean“. Jaapani poolst po-

lühikesed isloomingud sellel suured
 tääd, nagu H. F. Eides "Oupku nooboi
 u usbeilüüi uempun Anokum" ja Jaa-
 pani autorite Inoue Kijōsi, Enonogi
 Iudzaburo ja Iudzumi Jōsi töö
 "Uempun ealepuunnōi Anokum".

USA poliitikat annab ulatusloom üle-
 waate Lu Da. ngani koos "Uempun
 aempunaukōi arpeem b. Luma".

Hüna kalwa meitlus kajastub G. Jefimo-
 vi koos "Oupku nooboi u noleilüüi
 uempun kumara ja U. N. Kijōnōi
 Jōsi "Tomukoganoovene prakimōp-
 pōgamen kumara".

Dida riikriikuri on leidnud
 valgustamist mõningate, küsle, loote
 ja riikriikurite.

I pt.

Voitlus ülemvõimu pärast Kagu-Aasias ja Vaiksel ookeanil a. 1937-1941.

1937. a. teisel poolel kapitalistlike riikide
haaranud majanduskriis viis selleni, et vastu-
olud imperialistlike riikide vahel üha enam
teravnemiseid. Pross selliga suurenenud ka agres-
siooni riikide vahel liida kriisist välja-
pääsu teiste riikide, eriti mahajäänud
maade arvel. Puhkenud majanduskriis haas-
kas ka Jaapanit. 1937. a. aktiivisus muutis
Jaapani välipoliitika, mis oli suunatud riikide
juba rogu Hiina vallutamisele. Jaapani agres-
siivse poliitika elluviijaks sai prints Ko-
noje valitsus, mis moodustati Tokios
31. mail 1937. a. La USA, Inglis ja Prantsus-
maa imperialistid jätkasid surve avalda-
mist Jaapanile sõja laiendamises Hiinas.

Kad olid, et Jaapani tungumise Põhja- ja Lääne-Hiinasse võib võtta Hiina rahvuslik-vabastusliikumise kõrgemaksle ja teiseks, varem või hiljem võib Jaapani sõtta Nõukogude Liidu vastu.¹

Jaapan alustas sõda Hiina vastu 7. juulil 1937. a.² Jaapani valitsuvad ringkonnad üldasid ühel viitu sõjas, nad ei arvestanud võimalust, et sõda võtab pika iseloomu. Hiina Kommunistliku Partei kutsub rahvast üles võitlema Jaapani agressiooni vastu. Kompartei koostas konkreetse plaani Kuomintangiga ühistunde moodustamiseks Jaapani vastu.

Jaapani väed, alustades pealetungi Põhja-Hiinas, heivasid Pekingi, Tientsini ning liikusid edasi loana poole. Jaapanlased alustasid pealetungi ka Tanghai vastu. Hiina väed võitsid Tanghaiid sangarlikult kolm korda, kuid lõpuks olid siiski sunnitud taganema. 1937. a. detsembris jaapanlased vallutasid Nankingi. Jaapan lootis, et isimehed loogid on Hiinat

¹ Лукицкий, В. П., Помышляновеки реакционерно-предатели Китая, М. 1953, лк. 48.

² Вримова, Г., Очерки по новой и новейшей истории Китая, М. 1957, лк. 339.

küllalt nõrgendanud ning selgus teinud vaja-
duse rahu sõlmimiseks. Jaapani valitsuse pal-
vel andis saksa saadik Hiina valitsusele
tingimused, millega Jaapan nõustub Hiina
rahu sõlmimiseks. Tingimused olid järg-
mised: Hiina peab loobuma Jaapani vastu-
selt propagandast ja ühikena ühikluses
kommunismiga, Hiina peab liituma Kominterni-
-vastase parteiga, lubama paigutada Hiinas
se Jaapani alalised garnisonid ja maksma
Jaapanile kontributsiooni jne.¹ Kui Triang
Kai-ii nõhutas, et tema mid ettepanekuid
vastu võtta ei saa, kuna nad on Hiinas
ebapopulaarsed. See sundis Jaapani valit-
sust muutma ühikluse faktikat. Konoje
uunis järgnevalt avaldusega, kus märkis, et
Jaapan ühikluse Triang Kai-ii valitsuse muut-
misi ei ja aitab Hiinas tema Jaapani
sõbrala valitsus. Kui pärast Nankingi
langemist ei aland Jaapan enam ühiki-
eduses, sest Hiina vastupanu tugevnes.

1937. a. septembris pidid Kuomintang
vahva survel mitmea ühiskinde moodus-

¹ Зюге, Л., Доклад о переговах с Японией русо-
вца Гюльке, Л. 1946, л. 171.

tanistele kompartliga. Ühisriinu kaaras töö-
lisi, taluproggi, vääruskodanlust, osa mõisnik-
ke ja selle osa kompradooridest, kes di ko-
tud USA ja Inglise kapitaliga. Ühisriinde
maodustamisel oli määratu suur tähtsus
Hiina vastupanu kindlustamisel. Separast
suktusid ühisriindesse vaenulikuult ka USA
ja Inglise imperialistlikud riigkonnad.

Kapitalistlikes maadlmas anti Hiina-
Jaapani sõjale esialgu tihine tähtsus. Seda
isikoomustat: kehalise intsidendina. 16. juu-
nil 1937. a. pöördus USA riigisekretär Hull
riiside pooli, kes võlsid osa Briand-Kello-
gi partit, deklaratsiooniga, millel märgiti,
et USA pooldab Hiina-Jaapani oluorra
rahulduse regulerimist. Siid deklaratsioon
ei sisaldanud arvatasi keerasmõistvat küi-
det selle kohta, et Jaapan on agressor. Sama
poliitonal taetas ka Inglisemaa.¹

Kelmes avalduses, 23. augustil, 14. sep-
tembril ja 6. oktoobril 1937. a. USA andis märksa,
et ta asub neutralituel positsioonil. USA
kutus Hiinast ära oma väed, mis olid seal

¹ Манджурское соглашение на Дальнем Вос-
токе (1840-1949), М. 1956, стр. 423.

olnud juba nelikümmeend aastat.

14. septembril USA president keelas, et ameerika kaubalaevad, mis suunduvad Hiinasse relvalaadungiga, peavad tegema seda oma riiskol, sest valitus ei osuta neile waitset. See oli suur löök Hiinale. Faktiliselt tunnustas see 25. augustil Jaapani poolt väljakuulutatud mereblokaadi.

Inglismaal ja USA-l olid Hiinas suured investeeringud. Inglismaal oli Hiinasse paigutatud 1,25 miljardit dollarit, USA-l 250 miljoni ameerika dollarit. Oluline osa neist oli paigutatud Panghai, mille kaudu toimus ka USA ja Inglismaa suurem osa kaubavahetust Hiinaga. Panghai vallutamise Jaapani poolt andis kaubandustiku võlme Hiinaga Jaapani vahel. See tähendas seda, et Jaapan võis igal ajal Inglismaa ja USA kesa-Hiinast välja tõrjuda.¹

USA ja Inglismaa ei pidanud kunagi neutraliteedi poliitikat, vaid osatasid Jaapanile tegetikkude abi. USA ja Inglismaa menepolide abi Jaapanile sejas Hiina vastu

¹ Абарун, В. Д., Топова за Тухун океан, М. 1952, стр. 245.

wäljendus ulkoise Jaapani varustamises sõja-
materjalidega. USA eksportis Jaapanisse rau-
da, terast, naftat ja masinaid. Raud ja
teras wäljandus USA-st Jaapanisse suu-
rems 1937. a. 5 korda, 1939. a. 4 korda
üvõrreldes 1933. aastaga. 1939. a. moodustas
raud ja teras eksport 2 229 888 tonni¹.
Suurimad USA monopolid „Standard Oil“,
„General Motors“, „Ford“ jt. olid Jaapani
agressiooni peamisteks varustajateks. Jaapa-
ni teetaumse eesmärgiga oli suurte kapi-
mali saamine ja tema sunnamine Nanko-
gude liidu vastu. Tegelikult meidugi USA-
Jaapani vastusõda Hiinas püüsid. Kuid
USA wälgaastumine Jaapani vastu näis tulla
kõne alla siis, kui Jaapan alistas terve
Hiina territooriumi.

Väliselt anti ka Hiinale „wajandus-
likku abi“ laenude näol. Kuid faktili-
selt antud summad olid väga väikesed
ja protsendid reedelt liiga kõrged ja nad
olid antud tingimuseel, et USA saab Hiinat
stratugiisi fooradmeid: wolframi, ingelstina

¹ Богот, Б., Поль США и Японии в подготовке
и развязывании войны на Тихом океане,
м. 1951, лк. 71-72.

ju. Lisaks sellele saatis USA uell Hiinase oma „spetsialste“, kelle eesmärgiks oli USA mõju kindlustamine Hiinas. Mida suuremale venis Hiina-Jaapani sõda, seda enam suurenesid USA võimud, mida ta sai nii Jaapanis kui Hiinas.¹

USA mõnngate ringkondade arvumiste ahvitsemine oli nii suur, et see pidurdas isegi aluvordi õigsti hindamast. Nii väitus märtsis J. F. Dulles oma kõnes 1939. a., et „... ainult histeriund võivad arvata, et Saksamaa, Itaalia või Jaapan plaanivad meie vastu sõda...“² Dulles astus välja ka Roosevelti vastu, kes püüdis ajada saasa ja Jaapani imperialismi vastast poliitikat.³ Oli muidugi ka uesid ringkondi USA-s, kes vägide Jaapani agressiooni otsust ollu. Juba 1935. a. märkis senati välisajade komisjoni esimees Pitman, et kui Jaapan suudab alistada Hiina, siis ümman laabab olemaast USA naubaturuks. Ahllasi kutsus ta

¹ Ано Да-шань, Ученые американской армией в Китае, М. 1953, л. 217.

² Калла, А., Кодоура четине, Тлу. 1952, л. 238.

³ Поень, Г., Оупа конуруекой ученому Америке, М. 1952, л. 580.

üle väija astuma Jaapani vastu enne kui see on juba hilja.¹

Mis puutub Rahvaste Liitu, siis ma see ei astunud tegelama sammas Jaapani agressiooni peatamiseks. 1937. a. oktoobri algul Rahvaste Liidu poolt võeti vastu küll resolutsioon, milles mõisteti hukka Jaapani agressioon Hiinas ja väljendati ka moraalset tahtust Hiinale. Resolutsioonis rõhutati, et Rahvaste Liidu liikmed tuleb keelduda tegevusest, mis pidurdaks Hiina vastupanu. Rahvaste Liit nõustus läbi vaatama ka Hiinalt saabunud kaebusi ja tegi ettepaneku teha uut suda konverents. 3. novembril 1937. a. avati Brüsselis konverents, milles osalesid paljude riikide esindajad.² Jaapani valitsus konverentsist osa ei võtnud, motiveerides seda sellega, et Jaapan tegeleb Hiinas „enesearstite“ esmasajal ja seega ei riku ta ühtegi lepingut. Põhikoode Liit tegi ettepaneku osutada Hiinale kollektiivset abi ja karitada Jaapani vastu

¹ Аварум, В., Борьба за Тихий океан, № 1947, кн. 117.

² Зюгзе, Х. III., Вирки новой и новейшей истории Японии, № 1955, кн. 202.

majanduselise seisuga. Kuigi USA ja Inglismaa ei nõustunud sellega. Selgus, et mõlemad riigid asuvad endiselt mittevahelise suhte positsioonis, küll aga õhutasid Nõunogude Liitu välja astuma Jaapani agussiooni vastu. Konkreetselt nõustati, et Jaapan on kirjutanud 9 riigi lepingut. Kohutati, et ühtlasi tuleks lõpetada. Tähtsasti esmakohtade deklaratsiooniga kahestatigi konventsiooni 4. novembril. Jaapani muudugi konventsiooni ettepanekuid ei tunnustatud. Oles veendunud, et ei Rahvasteliit ega ka USA ja Inglismaa ei talle taastusi edasitungas Hiinas. jätkas Jaapani pealinnaga Hiina lõunapoolsetele aladele.

Teoses Jaapani agussiooniga Hiinas Jaapani - Nõunogude sehted üha tervemad. Jaapani valitsus tahes demostreerida oma NSV Liidule väenulise poliitikal, läks üle koguni tõrse provokatsioonile. 1938. a. Jaapani võimud esitasid Nõunogude valitsusele mittevõllegiga põhjendatud pretentsiooni piiri muutumises Khasani järve piirkonnas, teatades, et järvea-

gune nõrgendata tuleb üle anda Jaapanile,
 sest see astuvad viimase territoriumile.¹
 Nõunogude valitus esitas kaarti, kus
 antud nõrgendata annu tema territoriume.
 Kuid Jaapani valitus ähvardas
 tarvitusele võtta jõe, kui NSV liit ei
 lähe temaga koostööle. Jaapan usou-
 daski Hwangi järve ääde katud kule
 vägesid ja kes alustasid sõjeringi nõuno-
 gude territoriumide. Kuid nad loodi seal
 suurte vastustega välja. Kuid na pärast
 liinasaamist ei loobunud jaapanlased
 oma agressiivsetest plaanidest NSV liidu
 vastu.

Nagu märgitud, jätkas Jaapan
 peaktungi Hiinas. 1938.a. oktoobris vallutas-
 sid Jaapani väed Kantonit ja Kesn. Hiinas
 Hankou. Pärast Kantonit vallutamist älli-
 sid jaapanlased juba üsna avalikult
 välja oma tahtlused Hiina suhtes. 1938.a.
 novembris deklareeris Konogi valitus, et
 Jaapani ülesandeks selle "pihas" saajus
 on uue korra kehtestamine Hiinas.

¹ Зюгге, X. III, Очерки истории и ... , стр. 203.

Detsembris teatas Jaapani välisministri Arita jutajaandne USA ja Suurbritannia suadustega allers, et sõjajärgne Jaapani poliitikal Hiina suhtes. Sama aasta lõpul eritas Konfutsi Hiinale nõudmised, mis iseloomustasid Jaapani taastlusinimise alusel Jaapani suhteid Hiinaga vahetult sõjajärgne. Need olid järgmised: 1) Hiina peab tunnustama Mandžuroo riiki, 2) Hiinal tuleb liituda Konfutsi vastase parteiga, 3) Jaapani väed peavad jääma kuni peale saapamise kuupäevade, 4) Hiina peab andma Jaapanile tähtsaid kontseptsioone Hiina loodusriikide eksploatatsiooniks jne. Konfutsi valitsus oli surmitud anti-imperialistlike elementide ründel need etpanemised tagasi lüües.

Jaapani nõudmised Hiinale näitasid selgelt inglise ja ameerika imperialistidele, et Jaapan ahvardab neid tähtsate väljatõrjumisega Hiinast. Seda kartis ka USA valitsus Jaapanile

¹ Sügge, X. II., Oupen robei u..., lk. 205.

1938. a. detsembris moodi, milles avaldas oma rahulolematust Jaapani poliitika ja Hiina küsimuses, nõudis ühtlasi USA kodanike õiguste säilitamist Hiinas. Suid säärane meel ei taustanud siiski USA monopolistide Jaapanit vabustamist kulude ja strateegilise loovadme-
ga.

Tõda Hiinaga avaldas laostavat mõju Jaapani vajandusele. Jaapanis välismaubandus elas üle kriisi. Tõja pinnalehennimine ja vajandustruu olu-
korra halvenemine küsisid kenoji valit-
suse kriisi. Uuesse paanistatus sai 1939. a. jaanuaris Hiinaga, mis jätkas meitlust "me kora est Ida-Aasias".
Jaapan tõstis esile leeringi, mis pidi
kaasa aitama Jaapani mõju kindlusta-
misele arestatud maades. Jaapan uarot-
ses lüua un. "Ida- ja Kagu-Aasia
suure õitengu spääri "Jaapani puh-
timisel. See liit pidi aasia rahvad va-
batama valgete imperialistide rahust.
Tegelikult muutusid nõda Jaapani poolt
rallutatud alad koloniaalvaldusteks,

mis pidid andma Jaapanile seju edasi
pidamiseks reserve.

Seja algust peab ole liinale
peamiseks eduks 1937. a. augustis sõlmi-
tud Nõukogude Liidu ja Hiina uski-
vallalitungsist. Nõukogude Liit abes-
tas Hiinat ka materiaalselt, andes
talle rahalist laenu. Sõlmiti ka Hiina
ja NSV Liidu kaubaleping.⁴

1939. a. algul jätkas Jaapan
pealtnagi Lõuna Hiinas. Jaapani väed
vallutasid Hainani saare, mis oli suure
strateegilise tähtsusega: siit oli võimaliku
arvadada pealtnagi Singapauri. Jaapani
pealtnagi suurenenud teatav kummitan-
tangi partii tõhendamise, osa kummitan-
gust läks üle Jaapani poolle ja moodus-
tas marionetliku valitsuse esetas Chang
tsung-veigi.

1939. a. alustasid jaapanlased
mitte sõjalist provokatsiooni NSV Liidu
vastu. Suured valdud nad Kalgir-Joli-
jõe piirkonnas Mongolia Rahvavaba-

⁴ Espinosa, T., Opreku no noboi u..., lk. 350.

kiigi territooriumile. Jaapani esmaüksus oli seal läbi murda nõuogude terri-
tooriumile, läbi läigata Siberi raud-
teemagistraal ja Kaug-Ida Nõuogu-
de liidus kuid seda esmasi ei saa-
nutatud. Augusti muu lõpul nõuogude
ja mongoolia väed puhastati Kalku-
-goli piirkonna territooriumidest. Samal
ajal piirdis Jaapan tihendada side-
meid teiste agumortega. Ning tal õnes-
tus saavutada mõõdukasi oma poliiti-
kale Kaug-Idas. 1939. a. suvel saadeti
Sausamaale Jaapani sõjaline missioon
läbirääkimiste pidamiseks Jaapani ühine-
mise kohta Itaalia - Sausa sõjalise liidu-
ga, mis sõlmiti mär 1939. a.

1939. a. juulis sõlmiti aga Pekingis
Inglismaa ja Jaapani vahel leping, mil-
les leidsi rõhutamist Jaapani spetsiaal-
sti huvide olemasolu Hiinas.

1. septembril 1939. a. puhkes
II maailmasõda. See sõjastas Inglis-
maa ja Prantsusmaa poolele Kaug-
-Idas. Inglismaa ja Prantsusmaa pidid
oma jõud Kaug-Idast ära tõoma.

See tuli Jaapanile kasuks. See sunnas
oma agustiaoni rüha enam leiua-
poolele aladele.

II Maailmasõda mõjus aga ka
Inglismaa ja USA lähemale tung
Inglis-USA bleisi formeerumisele. Inglis-
maa - USA bleis, mis formeerus 1940a.,
spaldas endas sügavast vastualusid.
Inglismaad ja USA ühendas ühtne oht
Saksamaa ja Jaapani poolt ja ühtne
soor vabaneda Jaapani ja Saksamaa
monumentidest maailmaliselt. Kuid sa-
mal ajal USA talis turge ja mõji-
sfaari ümber jaotada mitte ainult
Saksamaa, vaid ka Inglismaa -
oma liitlaste arvel. ¹ Saja kõrgus
USA muutis Inglismaa endast järgest
kehkem sõltuvaks. Omuenda, alis oli sel-
lus, et kergendada Inglismaa strateegils-
te ja majanduslike potentsiaalide kaorna-
mist USA poolt. USA asutus alis sel vii-
sil, et ka pärast II Maailmasõda säi-
litada kontroll Inglismaa poliitika üle.

¹ Казомекни, И., Формирование Северо-Американско-го блока после кануны рязем Французам (май-июн. 1940г.)
Вопросы истории, 1950, нр. 1, лр. 65.

1940. a. vahusvaheltne olusord muutus keerukamaks. Kui 1940. a. kevadel Saksamaa agussioon suundus Prantsusmaa ja Hollandi vastu, siis see lõi soodsad tingimused nende maade koloniaalvalduste anastamiseks Jaapani poolt. Jaapan püüas oma tihedat suhet Indoneesiaga, mis oli raudraud naftat, kauda, vahetuskasum. 1940. a. sügisel saatis Jaapan oma kutsiaasi Indoneesiasse, et sealt saada naftat. See ei saavutanud eesmärki. Lähikäikimised tõdemid veel leasini saamiseks, mis aga samuti ebaõnnestusid. Hollandi nõimud nägid Jaapani nõudmistes katset sihttingimuseks Indoneesia majanduslikul tul. Inglismaa ja USA toetasid na Hollandi nõime ja Jaapan oli sunnitud taganema.¹

Prantsusmaa wapiweluurimise 1940. a. lõi soodsa olusorra Jaapani agremiaasiks Prantsuse Indo-Hiina vastu: Jaapani tugera diplomaatilise surve all sõlmiti 20. juunil 1940. a. Prantsuse

¹ Pogob, P., Põrk CIA u Inokum ..., la. 15.

Jaapani vaheline kokkulepe, mille järgi Prantsusmaa tunnustas, et Jaapanil on õigus pidada sõjaväge tema poolt okupeeritud territooriumil. Jaapan nõudis Prantsusmaa valitsuselt ka Indo-Hiina ja Hiina vahelise raudteehenduse katkestamist. See toimiski.

Jaapan püüdis ennast suuremale mõistele üle valmistada. 1940. a. sügiseks liideti Jaapanis võim poliitilised partiid, samuti ka ametiühingud. Nende asemel loodi "Trooni alustamise ühing", mis mõeldis rahvast agumise ja sõja toetamiseks.⁴

Peatselt eritas Jaapan uusi pretensioone Indo-Hiina suhtes. Näiti, et Prantsuse valitsus jätaus Jaapanile mõned mereväebaasid Indo-Hiinas. See alus tähendanud sõjalse sõsetungi ulastit. Prantsusmaa lüüas selle nõudmise tagasi. 1940. a. sõluti Prantsusmaa ja Jaapani vahel uus kokkulepe, mis reguleeris Jaapani sõjavägede

⁴ Mengyapogunne emsionemur ..., lk. 516.

paigutamist Indo-Hiinane. Algas Jaapani sõjavägede sissetung Indo-Hiinasse.⁴ See sundis USA tähelepanu pöörama Kagu-Aasia küsimustele ja samuti astuma Jaapani vastu. USA monopolistliku medaani teigi ammuigi plaane amentua baaside loomisega Lõuna merele kajaos, et saaks edasi tungida Briti ja Hollandi koloniaalvaldustesse Kaug-Idas. USA andis laenu Hiinale, mis pidi soodustama Hiina vastupanu, keelas transpordirahva väljareisid Jaapanisse. See teavdas USA ja Jaapani vahelorda.

Ümber samal ajal, 27. septembril 1940. a. loomis Berliinis kolmandapoolse allavirjutamise, millele Itallal ja Saksamaal tuunstarid Jaapani õigust lüüa, mis moodi Kaug-Idas.

Saabuand 1941. a. äratub tähelepanu USA ja Jaapani läbirääkimistega ümber kenderahelste vastualude edasise teavneusega. 6. jaanuaril 1941. a. peivdus USA president Roosevelt

⁴ Mesogynapogone omisomem... , lu . 517.

Väitusega kongressi peale, milles palus anda talle õigusi ja vahendeid agustsioni vastu nõiakerate maade abistamiseks.

Estrodes 15. jaanuaril kõnega, riigisekretär Hull märkas, et USA ei nõustuda Jaapani poliitikaaga Kaukasuses. Sellele vastas Jaapani välisminister Matsumoto, et temale olewat arusaamatu, kuidas USA võib kritiseerida Jaapani poliitikat sel ajal, kui USA omal domineerivad mõju Lääne poolkeral, millele ta saaks kui oma valdusele.

Jaapani eesmärgus oli võita lähiväärimistega aega ja lõpetada sõjalisel ettevalmistusel. Sel eesmärgel saatis Konoji valitsus 1941.a. USA-sse saadiku Nomura. 1941.a. kevadel algasid elluviimiseks? USA riigidepartemangu poolt esitati Jaapanile lepingu projekt, kus olid Hiina kohta järgmised punktid: 1) Jaapani väed peavad Hiinast lahkuema, 2) tuleb taastada „laktiite vsti“ print-

¹ Sügise, X., Konomi om. Tõpõn ..., lk. 216.

siip, 3) Fiang Kai-ti ja Wang Tsung-wei valitus peavad ühinema ja moodustama ühtse valituse, 4) USA tunnustab Mandžusoo küüsi.¹ Mais saadi Jaapani valituse vastus, milles tehti USA-le ettepanek läätada välja koos USA-ga üldine „kommunisti vastu võitlemise“ poliitika, anda Jaapanile piiramatud õigused Darun soomeani edelaosas, tunnustada Tõpiniide „sõltumatuse“ printsiipi. Riigisekretär Hull saatis Jaapanile vastuse, milles oli Jaapani pretensioonide vastu Hünas ja Darase soomeani barjääri. Lääbraakimused Fiang Kai-õga pidid tõmmama sel juhul, kui Jaapani valitus elnevalt aitaks USA-ga üldise rahutingimusi Hünaga. USA valitus oli valmis arutama „kommunisti vastu võitlemise“ küsimust Hünas ja andis mõista, et USA läheto Jaapaniga kokuleppele Hiina arvel.

USA oli sunnitud lähelypanu pöörama na Euroopa sündmusele.

¹ Mengyuarogruu omkoveku... , lu. 535.

Saksamaa uputas juunis üle USA laeva. USA watas Saksamaa ja Itaaliaga konsuloarsuhted.

1941. a. kevadel kirjutati alla NSV Liidu ja Jaapani vahel mittewallalok- tungipant. Trade sellest wutus esile rahuluse USA-reaktsionistis ringkonnades, kes lootsid kiiret konfliktit Jaapani ja USA vahel. Kuid selle kiiresti järgnenud kiinnak faistluse Saksamaa poolt NSV Liidule, muutis teema rogu rahmuvahelise olukorra.

22. juunil 1941. a. tungis faistluse Saksamaa wallale Nõunogude Liidule. See pani aluse uuele perioodile "Hear- kumarõjas". NSV Liidu väljastuudne tugr- das sõja anti-faistluse wuuet. Inglise ja USA imperialistide arvates pidi sõda nõrgestama mõlemaid, nii Saksamaad kui ka NSV Liitu. USA arvates pidi Saksama Nõunogude Liidu mõne wädalaga puruks läõma. USA aspresident Trumani arvates tuli toetada nõrgemat poolt, et wad siis wastastuure teineteist wälja- wunnauwid.

Jaapani militaarilised arusaad, et
 Saksamaa tungimine NSV liidu alla-
 le nõrgendab Kaug-Ida kaaravust.
 Liid NSV Liit ei nõrgendanud oma
 võitvat Kaug-Idas. Ja na Nõunogude.
 Jaapani neutraliteedipant taustas ekspres-
 siooni alustamist. Liid 1941.a. juulis Ja-
 apani välisminister rõhutas Saksaa saadi-
 kule, et neutraliteedipant on sõlmis-
 tud meelade pelussus.⁴

1941.a. juulis tungisid Jaapan-
 land Indo-Hiina lõuna osa. USA aval-
 duse märgiti, et Indo-Hiina kaaravime
 antab ehtu USA Oaduse osavani valdu-
 sid ja vastustab USA varustamistelt
 Tuleriiti tootamistega. Roosevelt peeti
 dus Jaapani sadraku Nomura poole
 ja nõudis Jaapani vägede ümardimist
 Indo-Hiinast ja et ta saadaks Hi-
 na, Inglismaa, Hollandi ja USA nõus-
 oleku Indo-Hiina umuldamisest neutraal-
 sus rajasõnks. 6. augustil saadi Jaapani
 vastus, mis lüüas tagasi Roosevelti ette-

⁴ Mengyapogruu ambrometura..., lk. 542.

paneau. Roosevelt andis näin saada
 laHINGVALMIS Filipiinidele noondatud
 uelrastatud jõud. Inglismaa kütkistas
 Jaapaniga 1934.a. sõlmitud naubalepi-
 gu. 4

1941.a. esitas Jaapan Päikandele
 rida nõelduisi enda võimu kindlus-
 tamiseks. Inglismaa ja USA protesti-
 sid selle vastu.

1941.a. augustis teinuid USA ja
 Inglismaa lähikäänised, kus Roo-
 uell märkis, et tuleb igati vältida
 sõja tekkinud Jaapaniga. Kuid Churchille
 oli vastupidisel arvamusel, ta oli huvi-
 tatud sõja puhkemisest USA ja Jaapa-
 ni vahel, lootes seega päästa oma
 koloniaalvaldused Kaug-Idas. 1941.a. au-
 gustis algand uuesti lähikäänised
 Jaapani ja USA vahel. Ühes oluldas
 märkimusks ol: Jaapani vägede väga-
 müine Hiinas ja Sii-Mongoolas.
 Jaapan ueldus fusseinast tähtaega,
 mil Hiinas mübroad väed unuta
 .Kahvusvahelises uelrastatud jões, mis
 suundusid Naunogude Liidu vastu.

Küida piisavalt lähiväärinused
 meenid, seda selgemini kumms asja-
 olu, et nämatu on ületada impri-
 listraae vastualubid USA ja Jaapani
 vahel.

Augusti lõpul tegi Konoje
 ettepaneku kohtuda Rooseveldiga. Jaa-
 pani valitus kiitis, et kohtumine
 aitab saavutada nõuakõnet põhivääri-
 mustes. Lähiväärinuste värgus löstet
 USA poolt üles kolm põhiväärimust:
 1) Jaapani osavõtt kolmvaliidust, 2) Jaa-
 pani värgide ümbinõne Hiinas ja
 3) rahuvahelõne vaukaudu. Kaug-
 Idas. Kuid lähiväärinused ei and-
 nud soovitud tulemusi. Jaapan ei
 tahtnud oma värgsid Hiinat värg-
 üia. Jaapani valitus püüdis läbi-
 väärimisi süüsi edasi viia. Lisas
 Nomuraale saadeti kõrgem uul
 diplomaat kurusõ. Jaapani esmäi-
 gus oli aega nõita sõjalõte etteval-
 mistuste lõpetamiseks.

Taval ajal alustas hitlerõu
 Tansamaa pealõungis Moskõale ja

arvatakse pahameelt Jaapani viivitusel.

16. septembril läks Konoji eruv, põhjendades oma sammude sellega, et võimatu olewat saavutada koos-tööd rahvusvahelises poliitikas. Pärast seda tuli Tōdōro, kes jätkas eelmise valituse poliitikat. Lõpuks Tōdōro valitus ei alustanud uue sõda Nõunogude Liiduga? Asi seenes selles, et Jaapan otsustas mitte sõdada kui Japannaa tungis sügavemale NSV Liitu ja viimane on sunnitud oma väed Kaug-Idast ära tõoma ja saasa füstilise armee vastu sunnuna. Kuid seda siiski ei juhtunud, sest Nõunogude Liit ei jätkevad oma vägesid Kaug-Idast ära tõoma, kuna tal oli juba alust jaapanlaste mitte uskuda.

1941. a. septembris Jaapani valitus oli muundunud, et on saabunud alg laogi andusikas Ameerika Ühendriikidele. Kuid Tōdōro ei muutunud Komunist USAst ära. See te-

tas, et lähivõimalused jätkuvad. Kus
 walelmele andis ka walelmele USA ühis-
 mustele: 1) Amerikaland ei teli liiga
 laiendada „endawaitse“ mõistet. See
 oli üldne siinse sellega, et USA
 tegi ettepaneku astuda Jaapaniga lii-
 tu, mille järgi sõjaline liit Saksamaa,
 Itaalia ja Jaapani wahel ei nõustas
 Jaapanit astuma USA vastu, juhul kui
 USA on sunnitud „enesekaitseks“ ühit-
 lema Saksamaa vastu. 2) Pärast
 wahu sõlmumist Hiina ja Jaapani wahel
 müüakse jaapani wäed Hiinast wälja,
 peale Põhja Hiina. 3) Jaapan tunnistab
 wähuswahelst wabanduse ^{wabadust} printsiipi
 Pasaani ookeani basseinis.

Wagu aspaal märgitud sae-
 det: Washingtoni wäl Jaapani diplo-
 maat kurusu. Samal ajal aga tüü-
 tat: Tonios wälja käsu alustada
 7. detsember 1941. a. pealtingi Pearl
 Harborile.

Trade kurusu saebumist
 wäet: USA poolt wäljeldi vastu. Lähi-
 wõimalused algasid 17. novembril.

Jaapani valitsuse moodis alid formeeritud need ettepanekud:

1. Mõlemad riigid ei tohi ette võtta kehtestatud sõjaväe ühesi Lagu-Aasia ega Induse aomeani baasidni lõuna rajaanides (v.a. Prantsuse Indo-Hiina).

2. USA ja Jaapani valitsused koostuvad tekitsema koos Hollandi, Indias rida vajalike materjalide hankimisel.

3. USA ja Jaapan taastavad kaubalepingu ja USA kannab Jaapanit varustama vaftaga.

4. USA kohustub mitte hakju teitama vahu taastamiseks Jaapani ja Hiina vahel.

5. Jaapani valitsus kohustub ära kutsuma väed Indo-Hiinast pärast vahu sõlmimist Hiinaga või pärast õrglase vahu sõlmimist Indusel aomeani.¹

Lähiväärtimiste närgus tegi USA

¹ Mesungynapogruue emrouel... la. 550.

Jaapanile järelandusi. USA riigi-
 sekretär Hull'i vastus keeles kahet
 osast. Esimene osa kujutas üldist
 deklaratsiooni projekt. Teine osa koos-
 nes kaast ettepanekutest: 1) sõlmida
 USA ja Jaapani vahel mittekaalle-
 tungipakt, 2) Jaapani võib võtta Hiinast
 ja Indoneesias oma sõjalised
 jõud, 3) kumbki valitsus ei tunnusta
 Hiinas ühtegi valitsust peale Triang
 kai-i valitsuse, 4) kumbki pool astub
 läbi käänimistesse maabalepingu sõlmis-
 mises, 5) mõlemad valitsused lepivad
 kokku dollari kursi suhtes. 4

Kuid need ettepanemused ei
 meeldud Jaapani poolt vastu. Läbi-
 käänimised jätkusid.

Taabus teada Jaapani vägede
 fransoosist Hiinani saavuti. 6. detsem-
 ber jõudis Roosevelt rõhutama aval-
 dusega Jaapani poole, milles väljenu-
 dab kahutust Jaapani-USA suhte
 teraoneuse üle.

¹ Мисингынэпогунэ онтоуеуеуе... , лэ. 531.

Pöel 7. detsembril jõudis Nomura
 riigidepartemangu poole, et nõhtuda
 Hull'iga. Kohtumine toimuski. Nomura
 ja Kurusu andsid USA poole esita-
 tud memorandumile esitava vastuse.
 Püüdi teada, et Jaapani väed on alus-
 tanud pealungi Pearl Harborile.
 Lähikäänimised lõpetati. USA oli lask-
 nud end rängalt jutla. Lähikääni-
 miste sildi all valmistus Jaapan sõ-
 jaus USA vastu.

Duljude aastate jooksul USA
 teatas agarasti Jaapani agressorit
 usumürgiga sunnata ta sõtta
 Nüüroquide Lidu vastu. Kuid ag-
 ressori pöivas oma uura uskall
 oma abelaja - USA vastu.

II pt.

Sõja aegu Vaikse ookeani 1941.a. Jaapani offensiiv

Et anda ülevaade sõjalisest
Vaikse ookeani rajasest II maailmasõja
ajal on loomis lähemalt tutvuda sõdi-
vate poolte sõjalis-majanduslike resurssi-
dega, sest need määravad ära kaan-
tud maa sõjalise võimsuse.

Võrreldes kahe peamise konkure-
ndi, USA ja Jaapani majandust, paistab
silma USA ühelt oma vastast mõigi
majanduskaardid.

USA tööstus andis enne sõda
50% maailma kapitalistliku maade töös-
tuse toodangust. Jaapani tööstuse too-
dang ei saavutanud isegi 5%. USA too-
tis ühe kuu samapalju lennukuid, trakt,

alumiiniumi ja vasele nagu Jaapan ühe aastaga.¹

On huvitar mõelda tähtsamate maapüüvarade tootmist USA-s ja Jaapanis, sest ilma needela ei saa areneda ka suurtaöstus. Jaapan peab suurema osa toorainest välismaalt sisse vedama. USA-l on aga võru tööstusele vajaliku toorained olemas. USA-le kuulub $\frac{1}{3}$ maailma kapitalistlikus maailmas, 54% niivõõest, 20% rannamaagst, $\frac{1}{4}$ vasest, $\frac{1}{5}$ seatinast ja $\frac{1}{3}$ tsingist. Kõrgi usprool nimetatud maavarade toodang on suurem kui Jaapani toodang. Briti vähe leidub Jaapanis naftat. Kuid nafta on igas arenenud tööstusharus võrge tähtsamaks küttaaineks. Linnaj- ja meretransport, tööstus ja põllumajandus, kaevimata lennurasjandusest, tarvitavad võru naftat.²

1941. aastal püüdis Jaapan igati suurendada oma naftatoodangut,

¹ Абарун, В., Труды за Труды орен, 1947, л. 368.

² Топыке, М., Нефть и бензин в промышленности, М. 1949, л. 29.

koos leandžuuriga tootis ta 1,5 miljoni
tonni naftat. USA tootis aga samal
ajal 190 miljoni tonni naftat.

Ka kivisüsi tootmise ületas USA
tunduralt Jaapanit. 1941. e. toodeti
USA-s 517,6 miljoni tonni kivisüsi.
Jaapan tootis ainult 45 miljoni
tonni kivisüsi, neos onperitud Hiina
ja Koreaga umbes 70 miljoni tonni.
Jaapani kivisüsi on madala kvaliteetiga,
ta ei hälba nõrgemalite-
dise metallurgilise koostisainetega.
Samuti on Jaapani kivisüsi omahind
kõrgem kui USA-s, sest söetööstuses
on kasutatud vähe tehnikat.

Mis puutub rauamaagi toot-
misse, siis on selles osas on USA
näitajad kõrgemad. 1941. a. toodeti
USA-s 41,3 miljoni tonni rauamaa-
ki, Jaapanis ainult 10 miljoni
tonni (kaasavõetud ka Hiinast ja
Koreast sisseviidud rauamaagi).

Luna Jaapani üllatuste

¹ Пубарма, Г., Энотур, № 1949, л. 69.

toodang oli vähe, siis pöörduti pal-
suurt tähelepanu hüdroenergia-
de rakendamisele tööstuse energia-
vajaduste katteks. Odava elektrien-
ergia tootmiseks olid Jaapanis suu-
red eelised just tema looduslike
iseäranaste tõttu. 1957.a. järgnes
Jaapani hüdroenergia toodangu
hulga poolest USA-le ja Kanada-
le. Üldine elektrenergia tarbimi-
ne Jaapanis ulatus sel ajal 26,6
miljoni kWt, millest 12% langes
hüdroenergiale ja 8% soojusene-
giale.¹

Värviliste metallide toodangu
poolt oli USA Jaapanist samuti
ees. Kuid Jaapani konkurendid
ise aitavad Jaapanil luua sõjalis-
strateegilise tootmisvarusid. Täja al-
guses Jaapan impordis USAst ja
Inglismaalt 58% vajalust raud-
maagist, 60% tsinkist ja 35% vaskist.
Värvilistest metallidest meet: orss

¹ Трубачева, Т., Экономика, lk. 82.

² Экономика, д. II, Экономика монополи-
ко в промышленности и торговле,
M. 1953, lk. 67.

57% vase, 88% seelina ja 42% bronzi ning 80% indistena, viimast seei Jaapan eksporditud maadest.

Ainult kaitsuni toodangu poolest ületas Jaapan USA, kuid viimane tegi selle kasa süntetilise kaitsuni tootmisega.

Võrreldes nüüd töölevat tööstust USA-s ja Jaapanis näeme, et ka siin ilmneb USA suur ülexaal. Pärast sõja algust kümnaga 1937. a. toimus Jaapanis kasutööstuse osatähtsuse kasv. 1936-1942. aastatel tõusis metallurgia ja masinajätkituse toodangu väärtes peaaegu 73% üldisest tööstustoodangu väärtest¹. Kuid sellegipärast jäi Jaapani tööstus tunduvalt maha USA tööstuse tasemest.

Suurt tähtsust sõjas varem sel arvandel omas lennukägi. Mõlemad pooled suurendasid aga vältalt lennuki tööstust teiste tööstuste,

¹ Лысенкова, М. В., Инженерное производство в Японии ..., л. 88.

viti autotähistuse arvel. Nii teodeti Jaapanis 1932. aastal arvelt 600 lennukit, 1944. aastal juba 28180 lennukit. Kuid Jaapani lennukid jäid aina kvaliteedilt maha USA lennukitest, eiti just kiiruse poolest.

Varas aegadel buseinis pehkenud sõjatugevus nõudis paljus lennukid ja sõjalaevu. Superst pööriti autotähistusele vähem tähepanu ja sõja lõpuks vähenes see enam kui 85%!

Arvestades sõja tulemust, milles tähtsat osa pidid etendama sõja-mere-laevastu ja uue sõda ajaloo, et sõjalistatud areng sõltub suurel määral meretranspordi tööst. Jaapani valitsused kingnõuavad ergutada igat laevastikut. Lõuna-Jaapani sõja algul oli Jaapani laevastu peaaegu võrdne USA laevastikuga. See oli tingitud sellest, et Jaapan ei pidanud Washong-

¹ Мухоморова, М. У., Японские монополии во время..., с. 101.

teni otsustest laerastuun tonnaaz'i uuh-
ta ja tegelauull ehitas rohuun laeru
kui see oli ette nähtud. Siid juba
1944.a. USA ehitas 12 miljonit brutto
reg. tonni laeru, Jaapan ainult 1580
brutto reg. tonni laeru.¹

Ka uurgelööstuse en tähtis koht
armee varustamises kõige vajalungu. Kõige-
töösuse üs haru - teustilteöstus oli
ema tekkinis momendist peale üs
tähtsamaid Jaapani teustusharusid.
1936.a. teustilteöstuse toodang moodus-
tas 30% uogu Jaapani teustustoodan-
gust ja peaaegu peale uogu Jaapani
eksfordist.² 1941.a. oli puuwillatöös-
tus 200 uabruut 11,4 miljonit vart-
naga. Saja ajal teimus Jaapani teus-
tilteöstuses suur langus. II maailma-
sõja lõpuks oli puuwillatööstuse
jäänuud ainult 2,7 miljonit vart-
nat. USA-s oli aga 1941.a. 23,4 mil-
janit vartnat teustilteöstuses. Saja
ajal USA teustilteöstuse toodang ei

¹ Лукьянова, Н. К., Японские монополии
во времени ..., л. 105.

² Sealsamas, л. 122.

wähenevad.

Ka Jaapani põllumajandus jäät kaugele maha USA omast. Jaapani põllumajandust iseloomustab madal mekhaniseerimise aste, tööjõu, tööloomad ja väetiste puudus. Sõja ajal töötas Jaapani põldudel ainult mõnisada traktorit, USA-s aga samal ajal 1,5 miljonit traktorit ja üle 50 tuhande kombaini.¹ Närgalt on arenenud Jaapanis loomakasvatlus. USA kerastu on üheks suurimaks liha ja tassi loomakasvatussaadusi tootvaks maaks. USA, Kanada, Austraalia ja Uus-Meremaa annavad koos nafta- ja tselluloosi maade toodetavast ligi 50%, mõist 60%, villast 50%, riisist 35% jne.²

Suurt osa transportivahendist Daran omaa traktormustri etendab kaubalaevastik. USA kaubalaevastiku oli 1941. a. 11,8 miljonit brutto reg. tonni, Jaapani oma 7 miljonit brutto reg. tonni.

¹ Abapuh, B., Третья за Мухени оман, 1947, л. 367.

² Sealsamas, л. 367.

Jaapani kaubalaevastik oli arvult kõrgem, kuna neostikus olid suuremad laevad kui USA kaubalaevastikus.

Lõpuks tuleb veel mainida näitlemate poole rahvastiku arvu. 1940.a. oli Jaapanis 72,1 miljonit elaniku, kellest sai moodustada 6,5 miljoni arme. USA-s oli samal ajal 131 miljonit elaniku, kellest moodustati 13,1 miljoni arme.

Kõigest arvestatuna tundub andmetest ilmneda selgesti, et USA oli majanduslikult Jaapanist palju tugevam ja seega füüsiliselt võitluses ülemvõimne pärast Vastuse aegumist ja Kagu-Aasias saavutatuna ka ülemvõim.

Kui püütakse strateegilise olukorraga enne sõja puhkemist Vastuse aegumist, siis see oli USA ja tema liitlaste sõjajärgne olukorras.

Jaapani sõja-merejõud olid 1941.a. sügisel peaaegu võrdsed liitlaste sõjajärgsete Vastuse aegumist.

Jaapani uue agressiooni ulatus oli see, et ta võis pealtungi alustada ükskõik kus, vastavalt oma soovi järgi. Samuti asus Jaapan võitlusolekult lähedal, USA ja Inglismaa aga kaan- gel.

Jaapani vaarvaid olid liitlas- te omast tugevamad, sest nad olid teinud läbi varmsi sõjakooli kii- nus. Liitlaste vaarvaid olid vähesed sõja- lise ettevalmistusega ja oskustid pea- murelt indoneeslastest ja filipiinlastest. Liitlaste väed olid ka üle uugu sõja- tandri laiati pillatud ja seega üs- tise abistandne ositus peaaegu võitma- taks.

Guam ja Filipiinid olid suure strateegilise tähtsusega, sest nad olid ainukesed USA tuletispuunktid, misid võis otseselt kinnata Jaapanit. Kuid nii Guamit kui ka Filipiinide ei olnud keegi 1939. a. ühtegi kindlustust. 1940. a. asus USA redle tugi- punkte rajama. Süüri oli kindlustuste ehitust- taustand Washingtoni leping.

Filipiinidele oli nõudatud ligi 100 tuhandeltne arme. USA sõjajõud koosnesid siin 35 „lendavast mindlust“, 107 hävituslaevast ja 108 mitmesugusest vananenud liigipi laevast.¹ Arusaadav, et sellised sõjajõud poleks suutnud kaitsa Filipina. Kona ja Alu saari Aleundi saarestikus kaitsesid ainult 3-4 tuhat ameerika sõdurit. Wake'i saarel, mis oli vahetult tul Kavaidelt Filipiinidele, oli ainult 400. meheline USA garnison. Harva astus üle 30 tuhande maaja ja 20 tuhande mereväelase, samuti oli seal kida aerodrome. 1941. a. ehitati Aleundi saartele 10 sõja-aerodroomi. Samal aastal oli Alaska ja Aleutidel kokku 130 aerodroomi ja 10. tuhande meheline garnison.²

Briti imperiumi tugipunktideks Vaiksel ja India ookeanil olid sõja-merebaas Songapur, Hongkong,

¹ Дедорин, Г. Г., Каналение Японии на Тихоокеанском и Индийском океанах и на Тихом океане, Вопросы неморин, 1947, nr. 6, lk. 110.

² Абарин, В., Третья за Тихий океан, 1947, lk. 276.

Austraalia ja Uus Meremaa. Singa-
 pur oli aga nõrgalt kindlustatud.
 Seal asus inglise laevastu mees-
 6 ristlajast ja 6 esvaadri miinilae-
 vast. Mõni päev enne sõja algust
 saabus kohale liitlase "Prince of
 Wales" koos liiniristleja "Repulse"ga.
 Mere poolt oli Singapur hästi kait-
 tud, kuid maa poolt ei olnud üldse
 kindlustatud. Singapuri maaväed olid
 liiga nõrgad jaapanlaste vallalebu-
 gi tagarünnakute suhtes.

Austraalia ja Uus Meremaa
 võisid Briti imperiumist varenstada
 toorainetega, relvadega ja rünnakuga.

Jaapani sõjajärgid olid koos-
 datud Fatraudi, Madnani saare, Indo-
 Hiinase, Meriaani saustikku.

Õel vastu 7. detsembril 1941. a.
 kündasid Jaapani väed ostamaalult
 USA ja Inglismaa valdusi Oahuil
 saarail - Harai saari, Wake'i, Ili-
 püine, Honkongi, Singapuri, Briti
 Briti Malaiat. Sõda Oahuil saarail

¹ Abajuri, B., Tropika ja Tuumi saarail, 1947, lk 274.

admiral Kimmel ja Flava'i saartil
 asuvate maavägede komandöri unnd-
 kal Martini muretus, kelle lehkuse
 tõttu ennestus jaapanlastel otama-
 tu kiinnak. Ootamatu pealtingi
 tõttu Pearl-Harbour'ile läid ja-
 panlastest vast välja olulise osa
 USA lüütilaevadest ja hävitarid üle
 90 lennuki. USA-l oli 1941.a. Atlan-
 di ookeanil veel 9 lüütilaeva, kuid
 nende üleviimine Vahusel ookeani-
 le ei tulnud kõne alla.²

Jaapani vallalitungi edu
 Pearl-Harbour'ile kindlustas aju-
 tult tema laevastiku palitsuse
 vahusel ookeanil. Kõr õhu valitsen-
 ne läks Jaapani kätte. Enneste
 jaapanlaste kiinnakute tagajärjel
 kaotasid lüütlased ligi 25% oma
 õhujõududest.¹

Neljandal saja päeval
 jaapanlaste laevvägi uputas Tia-
 mi lahes Inglise lüütilaeva „Prince

¹ Абарук, В, Тсепета за Тухуні оуак,
 1947, лн. 285.

² Камманн бэйин на Тухоні океане,
 м. 1956, № 19-26.

of Wales ja liinirikollija "Repulse" jaapanlaste seid täieliselt kergevõrrabaduse Malaisia ja Indoneesia arhipelaagis.¹

Juba saja esimesel päeval tungisid jaapanlaste Hongkongi territooriumile ja 10. detsembril ilmusid nad Guantle ja Filipiinidele. Filipiinidel asuvad ameerika-filipiini väed pidid 2. jaanuaril 1942. a. loovutama jaapanlastele pealinna Manila. Blokeeritud ameerika väed Bataani poolsaarel, arvas jaapanlastele te Uus Guineale.

23. detsembril langus jaapanlaste kätte Wake'i saar. 25. detsembril kapituleerus Hongkong.

Liindlused end Filipiinidel, liikusid Jaapani keelatud jänd Austraalia rannaruumis. 23. jaanuaril ilmusid Jaapani desandid Uus-Britannia saarele ja Babauli. Jaanuaris liikusid jaapanlaste Malaisia suunas, mille avastand 1. veebruaril. 15. veebruaril kapituleerus

¹ Stapan, B., Tsipita ja Nudani ovesh, 1947, lk. 285.

sõja. muuväe kindlus Singapur. Malaisia ja Singapuri kampaania tagajärjel tapsid jaapanlased 15 tuhat inglase, india ja austraalia sõdurit ja elusit-
suri, võtnud vangid 95 tuhat sõdurit ja said sõjasaagiks 400 tanki, 630 suurtüki, 2500 kuulipildujat ning hävitajaid 551 lennukit. Jaapanlaste kaotused pidid moodustama kõigest 3283 tapetut ja 6100 haavatut.¹ See näitas, et inglase vägede väitlusmõ-
ksaal oli väga madalal tasemel. See on selitatav sellega, et inglase väed olid koloniaalväed, kelle ülesandeks oli vabastada
lühikese mahasurumise.

Pärast Singapuri alistamist jaapani väed tugendavalt surusid Hollandi Indias ja Lõuna Brinnas. 15. veebruaril maandus Jaapani dessant Sumatral, 28. veebruaril juba Jaava saarel. Märtsi keskpaigas olid langenud jaapanlaste väe mõnede tähtsamate punktide Borneol, Sumatral, Jaaval, Celebesil jt.

¹ Nõunogude Lühiväe välipolitika Jaapani sõja ajal, I raide, lk. 447.

Indonesias saadik!

Märtsi algul vallutasid jaapani väed Birma pealinna ja sadama Rangooni. Sellega lõikasid nad läbi Birma Hiina tee, mille kaudu Hiina varustas end relvadega. Märtsi keskpaiku tõrnus Betmas Hiina ja Jaapani vägede kokkupõrge. Kuigi hiinlased võitlesid vapvalt, siiski mai algul langes Birma jaapanlaste kätte, mil inglise väed si alustasid hiinlasi. Jaapanlastel oli edu ka Filipiinidel. 7. mail langesid Filipiinid täielikult jaapanlaste kätte.

Paari aasta jooksul pärast sõja algust tegid jaapani väed teatuid edusamme. Jaapan haaras enda kätte territooriumi peaaegu 3,8 miljonit km² ja peaaegu 100 miljoni lise elanikkonnaga. Jaapani kätte langesid ka arvukad maade vajadustund rikkunud, mida ta edusalt ära kasutas edasises sõjapidamises.²

² Sügze, X. M., Вспехи войны и ..., lk. 229.

¹ Абарун, В., Третья за Мухни омер, 1917, lk. 288.

Jaapanlastel unistasid juba USA ja Inglise-
maa purustamisest ja nende valduste
anastamisest.

Kuid need lootused ei täitunud, sest juba 1942. a. teisel poolel
pelnud jaapanlastel enam hülgavat
edu. Sest jaapanlastel olid juba oma
ellised ära kaotatud ja sõjas tehtud
katsusi ei olnud keimvalda mü-
rkesti tase teha. Ühtlasi oli kor-
rinne väga parane muutunud ja sõda
oli raske avarustada, samuti olid
sõjalsed jünd rüüad, sest paunud
väed olid suunatud Hiina ja Väi-
kogude liidu vastu.

Sõja käigus kujunes välja
Jaapani vägede kaks pehikist läägi-
suunda. Üks oli suunatud lõunasse-
Filipiinid, Austraalia; teine läände-
Singapore-India. Esimese suuna-
ga oli mehtelada jaapani laevasti-
ku, lennukite ja maaväe täieliku
valitsumise Indoneesia arhipelaagis,
mis oli silmas Aasia ja Austraalia
vahel. Linnas seal oma tugipunktid

ja lahutada Natane osaan India osast. Tüsi suuna loomängus oli liikuda piki Aasia rannikut Aafrikasse ja kaudu Suesi kaudu ühendus suva tüllase - Sausamaaga. Kõik see tuli läbi ühe "välisaja" korras. Kuid selle plaani läbi viimise ootus väga väheks. 1942. a mais sai Jaapani laevaston suure kaotuse osalises Kovalli meres, kus uputati 15 Jaapani sõjalaeva.

1942. a. juuni algul loimus suurem merelähing Midway saare juures USA õhu- ja merejõudude ja Jaapani eskaadri vahel. Jaapanlaste taktoid saata desand: Havai dele, kuid see ei õnnestunud. Ka Midway juures sai Jaapani laevaston türa.

Aprilli kuul pommitasid USA lennukid Tokiat ja üsi linnat. See oli esimene USA õhurünnak Jaapani linnadele. Jaapani lennukid pommitasid amasorda Dutch Harbour'it Alaskal.

¹ Abapua, P., Tsopeta ja Muxeni osaan, 1947, lk. 290.

Meelakingud Koralli mere ja Midway
 saarte juures olid viimasteks suure-
 mateks Jaapani pealinnideks Oahu
 saarel. Pärast seda jaapanlased
 ei üritanud enam suuri pealinnu
 ja püüdnud peamiselt kaitsuga. Kuid-
 na liitlaste poolt ei alustatud pea-
 linnu ja sõda võeti püüdnud
 isoleerida. USA ja Inglismaa olid uue-
 dunud, et nad suudavad oma rünnak-
 uude purustada. Sõda andis USA-le
 tehutuid vapourid ja seepärast jät-
 narid nad sõja üritust. Ühtlasi
 oleks Jaapani purustamine teinud kaa-
 sa ka Saamaa napitulevuse, kuid
 see polnud liitlaste huvides, sest tahtsid
 just nii Saamaa kui NSV liidu nõrges-
 tamist sõjas. Seepärast ei toimunud Oahu-
 saal rünnak kui 1944. aastani suure-
 maid pealinnu.

Sõja algus Oahu saarel
 äratas hiina rahvas suuri laotusi,
 et niid algab otsustas võitlus Ja-
 paniga. Kuid kuus nädalat ei teinud
 suurt pealt midagi võitluses Jaapani

vastu. 9. detsembril 1941. a. oli kuul-
 talud Jaapanile küll sõda ja 10.
 detsembril tema liitlastele Saksaa-
 maale ja Itaaliale, kuid sõjapida-
 mist jätkati passiivalt. Kuomintan-
 gi vägede pausiks tegevustes põhji-
 seks Jaapani vastu oli see, et valitse-
 vad võimkonnad koguvad jõude eda-
 sses sõjaks hiina rahva vastu.

Rahvamasside poliitilise aktiivsuse
 kasv, 1. rda ja lue 4. rda armee
 kindlustamine, vabastatud kajaaside
 vajandusliku ümberajundamine hir-
 mutasid Kuomintanglase ringkondi.
 Nad koguvad jõude demokraatliku
 leri vastu.⁴

Antiinne sõda Jaapani vastu
 näis kõne alla tulla kõrgi jõudude
 mobiilsusega, kuid see kohutas
 Triang Kai-ši klanni. Sõjategevus pas-
 siivsust põhjendati relvade puudusega.
 Tõgeliselt aga heiti relvi ladudes,
 julgemata neid rahvale välja jagada.

⁴ Špurnob. F., Gupen no soboi u..., lu. 376.

1942. a. anti Hiinale laenu. 21. mail-
 ste 1942. a. anti Hiinale rahalist Ore-
 nu 500 miljoni dollari suuruses sum-
 mas. Sama aasta juunis sai Triang
 Kai-ši lend-leasi lepingu alusel
 170 miljoni dollari eest mitmesuguse-
 sid materjale. Tegeltavalt ei ole see
 abi Hiina rahvale mõitlusus Jaapani
 vastu, vaid teetud Triang Kai-šile
 tema väime toetamiseks Hiinas. †

„Huontangi ridades oli veel peale
 „pansuun sõja“ kaotava pealderjate
 (usatsas Triang Kai-ši) kome rühm,
 kes nõudsid Hiina rahvast alistumist
 Jaapanile. Nähes Jaapani suuri võite,
 hakkati kartma, et on tehtud niga,
 kuulutades Jaapanile sõda. See rühm
 usatsas sõjantööstes He Su-trin'iga
 levitas teooriat, mille järgi Hiina
 pidi unale heidma sõjast Orasesel
 osuandl. †

1. jaanuaril 1942. a. kirjutati:

† Мо да суми, Умопура Оперуааксуои
 арреруа б кумае, лр. 224.

† Оперуааксуои, Т., Оперуааксуои и... , лр. 374.

alla 26 riigi poolt ühinenud Rah-
 wasta demokraatidele, mille tähtsai-
 moideldata riigi vahenditega agressori-
 te vastu. Hiina riimel kirjutasid
 selle alla Kuomintangi esindajad.
 Kuid Kuomintangland uuustarid slli-
 sed lubadused peagi ning kaunisid
 mõneksa wapi tulemusest. 4 USA riig.
 konnad olid selle vastu, et Triang Kai-
 -si sõludus Jaapaniga separaatraku,
 kuna ne pidi nõrgutama USA positi-
 onne Hiinas. USA loosis Kuomintangi
 armud ära kasutada mõitlusko-
 Jaapani vastu ja alustada Hiina wa-
 jandus USA kontrollile. Oma poliitikas
 Ingres USA Triang Kai-si alustele, ke-
 da agaralt teetati laenudega. Pärast
 laenude andmist saakuvad Hiinane USA
 sõjalsed ja majandusloend uustrasoid,
 kes kiirsti haaravad endi kätte Hiina
 sõjalse ja poliitilise juhtimise. 1942. a.
 alguses saadeti USA pealt Hiinase
 nõudral Hillwell, kes pidi aegapidi

1 Шундговоб, В. К., Томонгганобене
 пакыноуеуе — ..., л. 164.

kaarama enda kätte kontrolli hiina vägede üle ja aitama Hiinat võtta tõrjuda rüplise ja praetuse imperialistid.¹ Kuid hitsem loobuli sellest meetodist, sest arideti, et relvad võivad sattuda hiina kommunistide ar-
mude kätte. Finuend, kes pidasid antiisul neitlust jaapanlastega alrel
hiina kommunistid. Nende vastu Põhja Hiinasse keondasni Jaapan oma
peamind jõud. 1942. a juunis algas
Jaapani rünnak Bastoni linnast
lõuna suunas Sinsi provintsi vabas-
talud piirkondade vastu. Jaapanlastel
äänestis vallutada küll osa vabasta-
tud rajoonidest, kuid see saaredate-
alles suurte kaotustega.

1942. a. takli Jaapan oma kontrolli alla saada Kanton-Hankou-Pekin-
gi raudte, mida taklid kasutada
Indoneesia ja Malada toorainete transpor-
tamiseks Jaapanisse. Nad suutsid saare-
tada oma linnarigi armell osalt.

¹ Никитин, В. К., Томингановские прак-
тические - ..., л. 166.

Kommunistliku partei teki nõu, et luua-
 derida lähe Kuomintangiga ja astuda
 ühiselt välja Jaapani agressiooni
 vastu. 1942. a. septembris alustas kom-
 partei läbiräärimisi Kuomintangiga.
 Kuid Kuomintanglaste ettepanemused
 olid sellised, et neid ei saanud mi-
 daagi vastu võtta. Nad nõudsid
 S.nda armee desarmeerimist, ei nõus-
 tunnud lõpetama vabastatud kajaani-
 de klooiaadi ega kindlustama kom-
 partide tegevusvabadust. Läbiräärimisi
 ei andnud tulemusi.

Juba sõja algusest peale Ooke-
 ani ookeanil olid USA ja Inglismaa
 vahelised vastumõtted. Nende ühise
 väljavastumise põhjustas kolmanda
 imperialistliku riigi - Jaapani kallale-
 tung. nende valdustele Ookeanil ooke-
 anil. Juba sõja esimestel kuudel
 peale, kui sõtta astus USA, oli sel-
 ge, et strateegiliselt sõltub Ingle-
 maalt Ookeanil USA-st.¹

¹ Абарук, В. Торода за Тихууи океан,
 1947, лн. 282.

Peale Inglis Vastu aegade peamere-
 jõudude hävitamist, kaotas Inglismaa
 ajaliselt täielikult oma mõji Vastu
 aegale. Inglismaa valdusi keisri
 lääs üle USA-le. Kuid selle eest
 nõudis USA Inglismaalt poliitilisi
 ja majanduslikke järelandusi. USA es-
 märke oli tõrjuda Inglismaa välja-
 tema aladelt Vastu aegale.

17. märtsil 1942. a. teatati
 USA ministral Mac-Arthuri määrä-
 musest sõdade liitlaste vägede ülemjuhha-
 tajaks Austraalia - Filipiinide sõjatead-
 ril.¹ Suga lääs vabutus sõjategevuse
 eest Vastu aegale USA-le ja viimase-
 ne pidas end Vastu aegade täielikult
 pühenduseks. Teisest aastas Churchilli va-
 litus 1942. a. Londonis Vastu aegade sõja-
 nõukogu, kuhu kuulusid Inglismaa, Austra-
 alia, Uus-Meremaa ja Hollandi esin-
 dajad. USA esindajaid nõukogusse ei
 kutsutud. Kuid USA presidendi Roose-
 veldi poolt loodi samal aastal Vastu

¹ Abapuu, B., Tseppida ja Tšurui aegale,
 1947, lk. 283.

ameerika nõuogu liitlaste tegevuse koordineerimiseks. Sellese nõuogu asekuulur na Inglismaa.

USA nähti oma kontrolli alla Austraalia. Samuti Hiina kuomintangku valitsus oli USA mõju all.

USA üha tugevnes oma mõidleya Inglismaa arvel. Ta peasegu tõrjus välja Inglismaa Kagu-Aasia turgetelt. USA-l õnnestus isegi Brit. Imperiumi maades, mille kaubanduses oli Inglismaal esikoht, oma konkurendit mõõduda. Inglismaa jüüdis küll taustada USA majandustarku ja poliitilist sõrjetungi Kagu-Aasia valdustele, kuid see ei õnnestunud, sest USA üldmaal oli väga suur võng Inglismaa huvid ei Jaland üldse arvestugi.

III pt.

Võitlus Kagu-Aasias ja Vaiksel
okeanil USA ja Inglise vägede
pealtungi tõugimustes

La 1942. a. suvel ei avanud
USA ja Inglise imperialistid veel riik-
net Euroopas. Seda vastupid edumalt
ära saatsid ekspandid, kes koondasid
Näinkogude kiudeli üle kolme miljonit rõ-
du. Tänu nende jätkuolele õnnestus
faistlikul armul tungida sigides Sta-
longuadi alla ja Kannaasiasse.

Jaapan astas näinkogude vägede
purustamist, et siis alustada pealtungi
Näinkogude Liidule Kaug-Idast. Väitlus-
suse Näinkogudemaa vastu keondati
suuri vägesid handjauriase. Liidused
ei alustanud Jaapani vastu suuremat üm-
hakut, et sellele mitte NSV Liidu piiri-

dile reondatud jaapani vägedid enda vastu lömmata ja anda nõukogude väejuhatusele võimalus Leningradist evakueerida Stalingradi alla suunata. Hiitlaste jõud olid selleks üsna liiga vähesed. Parand osutus olema sel ajal 4 USA ja 6 Austraalia diviisi kindral Mac-Arthuri juhtimisel ja 9 USA diviisi admiral Nimitzi juhtimisel.¹

19. novembril 1942. a. algas nõukogude vägede võimas vastupealting Stalingradi all. 1. veebruaril 1943. a. loodi uugu fašistliku armee Stalingradi all puruks. Nõukogude vägede pealting algas üsna kestes kindelolekus.

Stalingradi lahing kujunes pöördpunktiks II maailmasõjas. Ta atustas üli fašistliku Saksamaa kui üsna imperialistliku Jaapani lüüasaamise. „Stalingradi lahing oli saksala fašistliku armee leojanguks. Pärast Stalingradi lahingut ei suutnud Saksalased end talavasti enam koguda.“²

¹ Abapuu, B., Trepsta ja Truxeni orel, 1947, lk. 311-12.

² J. Stalin, Nõukogude Lõulu Linnast Saksamaast, Fl. 1954, lk. 193.

Kalinguadi lahing hirmutas ka Jaapani imperialiste. Pärast seda ei jätgenud nad alustada pealitungi Nõunogude Liidu vastu. Mandžuuriasse ühendatud diivise oleas Jaapan saanud kaotada 1942.a. vast ka eduga liitlaste vastu. Kuid 1943.a. olid liitlaste väed juba tugevnenud. Jaapan jättis ena diivisid Mandžuuriasse loostus, et vast liitlaste armee saavutab veel edu.

1942.a. teisel poolel hakkasid USA väed ette võtma värvumaid operatsioone. 7. augustil 1942.a. maandusid USA mereväelased Saalomoni saarestikus Guadalcanali ja Tulagi saartel. Desantitaskarid tugivad ehitajad ja sõjalaurastu. Desant pidi loovidurima ehk Guadalcanali jaapani vägede poolt, kes aruvid Saalomoni saartel. Jaapanlased esitasid demantole misa vastupanu, ameerika laerastu ja maavägi sai suurte vastuste osalduks. 9. augustil sai USA laerastu Savo saare juures lüüa. See astas Guadalcanalil juba maabunud ameerika väed kas-
Rim seunorda sest nad jäid laerastu

toetust. Aruult jõudude puudus ei lubanud jaapanlastel hävitada ameerika vägesid. Naismaa operatsioonid ei suuand selle saarel kuigi suurt tähtsust, sest jaapanlased olid selles liiga nõrgad, ameerikalased aga liiga passiivsed. Guadalcanali osatuse allikas rida merelahinguid, mis kestusid suure läheduses 1942. a. augustist novembrini.

Esimese suurema merelahing kestus 24. augustil ida pool Saalomoni saari. Lahing ei kestnud ühtegi kummalagi poolt. 11. septembril 1942. a. teimus rüütelahing Cape Esperance'i juures, kus üputati uus Jaapani kasmeristaja. USA vastas ühe esuadri miinlaeva.

26. septembril teimus suurem merelahing Santa Cruz'i saarestiku lähedal, kus jaapanlased wandsid suuremaid vastusi kui ameerikalased. Septembri lõpul üputas Jaapani allmaer Saalomoni saarte rajasenis USA lennukite enalaeva "Wasp" ja koos sellega lenale baseeruvad lennukid.¹

¹ Дэйвхамбури Г. и Бенвенуко М., From CMA-
-opygna amepuauuekoro pojaitseuko uue-
puauuzna, №. 1952, lu. 24.

Lõpuks tormus 12-15. novembrini 1942. a. suurem merelahing Guadalcanali saare juures. Lahing lõppes jaapanlaste liivisaanusega ja andis ulkaaku Saalomoni saarestikus ameerikalaste kätte.

Lahingut alustas Jaapani laevastik. Lahingus uputati Jaapani 2 liivilaeva, 6 miinirikettajat, 8 ristlajat ja 8 transportlaeva. USA vastas 2 ristlajat ja 7 miinirikettajat. Pärast Guadalcanali merelahingut kaotas Jaapani

laevastik oma valikera raskema meredel.

1942. a. sügisel löid austraallased tagasi jaapanlaste pealtnungi Uus-Guinea Moresby mereväebaasidele. 1942. a. novembris maandasid ameerikalased tormex dessandi Jaapani baasi Buna lähedal Uus-Guinea ja koos austraallastega püüsid ümber Jaapani positsioonid Buna-Goa piirkonnas. Niimetatud piirkond vabastati jaapanlastest 13. detsembril.

Liivisaanused väitsid jaapanlastele, et nende "välkõja" plaan on täielikult läbi kukunud ja nüüd tuleb pidada püüajalist sõda.

1942. a. detsembris alustasid peaktungi
na inglased. Inglise - India väed alus-
tasid peaktungi Birma sadamale
Ajakile. Nüüd nad loodi jaapanlas-
te poolt suurte kaotustega tagasi.

1943. a. mais maabus USA desant
Altu saarel Aleutidel, mida waites
2,5 tuhandeline jaapani arme. Saare
vallutamise eesmärgil alles kuu lõpus,
kui kogu saare jaapani garnison hä-
vitati.¹ Kiska saare vabastamine alus-
tat: alles augustis. Enne desandi saake-
mist peamistat: Kiskat 18 päeva. Alles
suis julgeti maandada Kiskal desant,
aga suis selgus, et saar oli juba enne
operatsiooni algust jaapanlaste poolt uha
jäetud.² Nüüd näid USA ehusünd
alustada Atkull ja ksuvalt akurüna-
nuid Jaapani baasidile Kurili saar-
tel.

Ameerika desand'id maabusid
Saalomoni saarestikus kus Georgia

¹ Abapue, B., Trepida ja Muxeni saar, 1947, lk. 311

² Leigpaambume, T. ja Krasusenko, T., From
CMA - epique ... , lk. 60.

saarte rühma ning Uus Guineal jaapanlaste baasi Salamana lähedal. 6. juulil 1943. a. loimus Kula lahes merelahing, kus jaapani laevastik sai suurt kahjustust saaks. Jaapan kaotas 9 mürivestitjat, USA ainult 1 ristlaja.¹ Jaapanlased alid sunnitud taganemisele.

Septembris haarasid liitlased Uus Guineal Salamana ja Lae. Oktoobris puhastati vaenlastest Uus Georgia saarterühm. ja alustati Saalomoni saarestiku põhjapoolsete saarte vabastamist. Novemberis maandus USA merejala vägi Gilberti saarestikus. Detsembris tegid ameeriklased desand: Bisumareki arhipelaagis Uus Britannia saarel ja astasid ohtu Jaapani peamise baasi Austraalia lähedal - Rabauli.

Liitlaste pealitung koostas vastupanu ainult jaapani maivägedelt, kuna jaapani sõjalaevastik ei surnud 1943. a. lõpul ja 1944. a. algul

¹ Абарум, В., Третья зен. война океан, 1947, л. 312.

enam näitlunväljale, sed ta usatis
 kokkupõrgel temad lugerama USA ja
 Inglismaa laevastuuga. 1943. a. alates
 ei suutnud Jaapani tööstus täita
 kõiki sõjavajadusi. Rasmetööstuse
 toodang vähenes tunduvalt. Liitlas-
 te juures oli aga vastupidine olukord,
 nende tööstus, eriti USA oma, suutis
 kiiresti arendada ja ületada kõigi
 raskused, mida liitlaste jõududele te-
 gid Jaapani ulvastatud jõud.

1944. a. sõjasaasta möödus liit-
 laste suurema edu tähe all otsustel
 asuvalt. 1944. a. algul algas USA sõja-
 jõudude operatsioon Marshalli saartel
 armate Jaapani tuletuspunktide vastu.
 See oli esimene saareriigide saar-
 restiku muinas. USA laevastik ja lenn-
 vägi hakkas ründama ka Koriolii
 saarestikku ja Saipani saart. Viima-
 ne oli Jaapani tähtsaim baas Saipi-
 aani saarestikus. Jaapan esitas
 viita vastupanu USA vägedele. See
 kinas neid eiti Marshalli saares-
 tiku juures.

15. juunil 1944. a. maabus USA des-
sant Saipani saarel Mariaanidel.

Sil oli Jaapanisse ainult 1350
meremiili, mis oli amerika pommitus-
lennukeite täiesti kättesaadav vahetu-
sena. Jaapani garnison Saipaniil
osutas tugevat vastupanu, piüdes
dessanti merde tagasi peirata. 18.
juunil ründasid amerika laevas-
tiku jaapani õhujõud. Püüskust
õõtid osa na nn. „kamikadze“
lendurid, kes piüdsid oma pommi-
lennukeid kukutada amerika sõja-
laevadele. Siid jaapanlased said
süüsi liüa, ühel päeval hävitat:
313 jaapani lennukit.¹ Ka jaapan-
lased ise märkisid, et nende laevastu
ei suutnud anda vastastle otsusta-
vat lööki Mariaanide juures ja et
sinne õõitus on üldse üas tõsi-
senaid katust saama sil sõja algu-
sist peale.²

Saipan õõustus vallutada

¹ Абарум, В., Третья за Тихий океан,
1947, л. 320.

² Улюоз Куиен, Оконом сунгадыро, Сун-
зуну Лиен, Уеморне солперенной Дуоуен,
д. 1955, л. 246.

alles kuu aja pärast. Jaapani langemine oli suureks liögiks Jaapanile. Ta halvendas tunduvalt Jaapani strateegilist ja poliitilist olukorda.

Pärast Jaapani langemist läks vee kindral Todzjo valitus, kes oli Jaapanit valitsunud fašistlike meetoditega juba 1941.a. alates. Tema vee mineku plaanideks põhjusks oli aga fašistliku armees suured kaotused nõukogude -saksa kindel. Pärast Jaapani vallutamist asusid ameerikalased oma platidarni laiendamisele. Nad vallutasid kogu tähtsamad tugipunktid Marianidel. Mariani saarestiku ülemine USA kontrolli alla tähendas Karolüni ja Marshalli saarestikus amvati jaapani vägede aratõnamist.

15. septembril 1944.a. maandusid ameerika desandid Palao ja Halmahera saarestikus. Palao saarte langemine USA kätte tähendas Karolüni ja Marshalli saarestikus amvate jaapani vägede lõpliku ümber-

piiramist. Supärast oli siin jaapanlaste vastupanu miti vira.

Ameerika lähendus Filippiinidele. 22. septembril kuulutasid jaapanlased Filipiinidel väeja seitsmeks. 20. oktoobril 1944. a. maasõjades esimesed ameerika merejalaväe osad Liiti saarel Lusu-Filipiinidel¹. Hartis kogu Filipiinide okupatsioonist ameeriklaste poolt, otsustas Jaapani väejuhatus kasutada võtta laevastiku. 23-25. oktoobril teimus Filipiinide rajasõjas tein suurim merelahing sõja algusest peale. Jaapani laevastiku piirdis rünnata USA merejõude. Kuuld lahing lõppes jaapani merejõudude liinasaamisega ja USA kontrolli kehtistamisega Filipiinidel. Arvutati 24 jaapani laeva, ameeriklaste koostund olid palju väiksemad. 26. detsembril ameerika laevastik kuulutasid Liiti saare vallutamise ja häirivad na Samarri ja Mindoro saare, kus jaapanlased olid ainult

¹ Абарух, В., Третья за Тихий океан, 1947, лн. 324.

1944. a. algul piüdsid inglise väed tungida Birmasse, aga läidi nalt tagasi. Märtsis asusid jaapanlased ise pealinnale ja astusid Manipuri territooriumile. Alles augustis suudeti need nalt välja tõrjuda.

1944. a. oktoobris algas Inglise vägede pealinnale Atjahi sadamale Birmas. Sadam suudeti vallutada alles 1945. a. jaanuaris. Alles mai algul õnnestus inglastele vallutada Birmas pealinn Rangoon.

1945. a. jaanuaril jätkasid ameerika väed pealinnale Filipiinidele. Veebruaril lõpetasid vallutused ameeriklased Filipiinide pealinnas Manila ja Corregidori kindluse. Juli juunil lõpetasid täielikult USA kontrolli alla. See andis USA-le võimaluse neutralli kehtestamiseks laevadele, mis läksid Indoneesiasse, Singapuri ja India osadesse Jaapanisse. See ka teigati kogu Indoneesia Jaapanist era. ning ei saanud nalt enam vajalike tooraineteid.

USA väed lähnesid kiiresti Jaapani saarestikule. 19. veebruaril 1945. aastal läksid amerika sõjaväed Iwojima saarekiiele, mis asub Feniist ainult 1800 km kaugusel.¹

Aprilli algul saabus Okinawa saare juurde suur USA laevastik, mis koosnes 1400 laevast. Okinawa oli viimane mereväe tõetuspunkt, tema kaugus Jaapani saarest Hiü-Fiust oli ainult 600 km. Okinaval ootavad jaapanlased suurt vastupanu. Siin kasutasid nad jälle nn. "kamikadze" lendurid. 1945. e. võeti Jaapanis kasutusse ka mitu tüüpi lennukid, mis võimaldas ootada ameerikalaste tuurvanat vastupanu. Alles 21. juunil suutsid ameeriklased purustada jaapanlaste vastupanu Okinaval. Selle aja jaoks tapeti seal sada tuhat jaapanlast.²

Jaapanlaste äge vastupanu härmutas ameeriklasi nii, et nad ei

¹ Abajun, B., Топотаза Муени Оуан, 1947, lk. 387.

² Scalsomas, lk. 398.

julgenud alustada peaktungi-jaapa-
 ni saarte vastu, vaid piirdunud
 ainult Väinul oomanil arvati
 saarte hõaramisega. Samuti oota-
 sid nad Jassamaa puustamist
 Väinogude Lühel puall, et see siis
 aitaks ühtlasi kaasa ka Jaapa-
 ni kapituleerumisele.

USA mõjavõim Väinul ooma-
 antel ja Kagu-Aasias kasvab. Sellega
 koos teinud teiste imperialistlike
 riikide - Inglismaa, Prantsusmaa
 ja Hollandi mõjuvõime langus.
 USA mõjuvõime tugevumise üldus
 oli USA ulvastatud jõudude edu võit-
 luses Jaapani vastu. Konkurentide
 vast oli väelja langemas ka Jaa-
 pan, kes oli USA üks suuremaid
 võistlujaid Väinul oomaantel.

USA taolles Indoneeside
 vabanemist inglise-hollandi ülem-
 võimust, sest isesisvas Indoneesia
 olus tal kergem võistelda Hollan-
 di-Inglise kapitaliga kui Hollan-
 di-India koloonias.

See Hiina kuomintanglaste valitsus oli USA teenistuses. USA imperialistid õhutasid kuomintangit valitust üle inglaste vastu. Ameeriklased õhutasid kuomintanglasti sulgema inglastele sissepääsu Hiinasse. See oli USA vastu sulgema "lahtisi ukki" Hiinasse.

Inglise valitsus jätkas mõistust USA mõju kasvu vastu Kagu-Aasias. Ta püüdis sunnata sõjategevust nii, et USA sõjaväed vabastaksid ismajärjekorras Inglise kolooniad ja annaksid need tagasi inglise imperialistidele. Sellis suunas tegutses mnr Churchill Kairo konverentsil 1943. a. detsembris.

1944. a. lõpul Inglise valitsus soovitas USA vägede erakomandori Austraaliast. Sinna saabus inglise eskaadri admiral Frezeri juhtimisel. Inglise lahtisid, et nende laevastiku ühineks USA merejõududega, kuid viimased ei nõustunud sellega. Inglise eskaadri oli aga nõm insisraus

väljaadumises.

USA mõju järjest tugevnes. Kuomintangile valitsus allus umbkaudu ameerikalaste tahtele. Jaapanlastelt tagasi vallutatud Vahemere rannarajad olid USA kontrollitud jändude kontrolli all, Austraalia ja Uus-Meremaa muutusid USA-st majanduslikult sõltuvaks. Jaapani purustamine pidi uuesti teoma USA kontrolli ka Jaapani üle.

USA mõju Kuomintangis Hiinas oli suur. Briti ülesti kavatsa aga järvast liitlaste poliitilise-organisatsioonide alguse Vahemere rannal. Kui USA progressiivsed ringkonnad astusid välja sõja ajal kompartei ja Kuomintangist ülesti ülest, mis alustas küündamist Jaapani purustamist, siis reaktiivsed ringkonnad hakkasid üha rohkem nõudma „lahti ülesti“ tulemust. USA usumürgus oli Hiinas muutunud suureks probleemiks.

¹ Ёфунет, Т., Орепон ро робон и ... , л. 386.

Selles kasutanid USA imperialistid
 ära oma liitlaste Inglismaa seis-
 nonda ja Hiina neia perekonna po-
 litiikat, mis oli varemalt hiina rah-
 vali. Hiina muutis juba sõja lõpul
 USA laiaks kaubaturuks. USA nau-
 prade vedu Hiinasse on tasu kohali-
 kule tööstusele laostavat mõju, sest
 USA nõuab alid odavamad.

Hiid üha kasvamas muu-
 tus USA-l ja Inglismaal säilitada
 avalikult Hiinaga XIX saj. jaokul
 leodud mitte võrdõigusliku lepinguid.
 Hiina progressiivsed riigumehed, kes
 pooldavad rahuvahelist koostööd, tui-
 tavad Hiinale USA poolt antavat abi
 võitluses Jaapani vastu. Hiid samal
 ajal demokraatlikud riigumehed
 Hiinas märksid, et nad ei luba
 teiste riikide vahelise suhte Hiina
 sisasjadesse.

Supraast alid USA ja
 Inglis imperialistid sunnitud tui-
 tuse mõtma poliitilise maneõuri
 oma huvide vanjandeks. 12. jaaku-

aril 1943. a. kirjutati Inglis ja Hiina ning 14. jaanail USA ja Hiina vahel alla kokkuleppele eksterritoriaalsete liinidevõrgu kohta. Nii-
 muil kokkulepetel polnud mingit erilist rõõmust Hiina suhtes. Inglise imperialistid säilitasid oma õigused Hongkongile ja Kaulunile.¹ Järel-
 andmine teigi ka lepingute teine tingimus - rahvaste režiimi andmine. USA ja Inglismaa lähtusid sellest, et hiina kommunistid ei alnud võimalik-
 ud kantama neile antud õigusi USA-s ja Inglismaal, sest seal nad ei nutnud konkurentsida väimsate ameerika ja inglise kompaniidega.² Survestu USA ja inglise kaupmehed võisid edukalt kasutada neile Hiinas antud rahvusliku režiimi.

II maailmasõja ajal teinud pidev hiina rahva autoritud: kammine. Imperialistid ei saanud enam

¹ Эфимов, Г., Очерки по истории и..., л. 387.

² Сладковский, М. И., Очерки развалин империалистической экономики в Китае, М. 1953, л. 235-236.

avalikult rakendada Hiinas uus
koloniaalpoliitiline meetodid. 1943 a.
lõpul teimus kolme riigi - USA,
Inglismaa ja Hiina konverents
Kairoos, kus imperialistid olid
sunnitud tunnistama, et kõrv Jaa-
pani poolt anastatud territooriumid
tulid Hiinale tagastada.

Hiina Kuomintangide valit-
sus jätkas reaktsioonilist kurssi sise-
poliitikas. Tsiang Kai-ši vahvavaemu-
lin režiim kutsus välja vahvavaaside
rahulolematuse. Hiina töötav elanikkond
ägas suurte maksude ja väl-
ja all. Sagedasid Kuomintangi väeosa-
de üleminekuid Jaapanlaste poolele.

1943. a. juulis alustasid Kuomintang-
lased uut „antikommunistlikku kam-
paaniat“. Kuud see pealting sai ot-
ustava vastulöögi S.nda armu poolt.
Sellise ajaks olid hiina demokraatli-
kud jõud tunduvalt kasvama, Kuomintanglased si suutnud neid
oma jõududega purustada. Kuud
minna avalikult konnuleppeli Jaapan-

riiga hiina kommunistide vastu Tsiang Kai-ši ei jalgunud.

1943-44.a. hakkavad USA imperialistid üha enam Hiina vastu huvi tundma. Hiin seni USA ei seganud avalikult Hiina kodusõtta, siis nüüd astakse kompartei suhtes vaenu-likule positsioonile. Amerikna monopolistid ei lepi enam oma poliitilise ja majandusliku kontrolli kehtestamisega Kuomintangile Hiina üle, vaid püüavad anda Hiina majandus püramatule ekspansioonidele.

1944.a. saadeti Hiinase USA majandusliku komisjoni esotsas Donald Nelsoniga. Komisjoni teostas välja Hiina "majandusliku arengu" plaani, mille järgi Hiinas pidi arendatama ai- nult kergetööstust. Tsiang Kai-ši kü- tis Nelsoni plaani heaks.¹

1944.a. mais algavad need läbirääkimised kompartei ja Kuomintangiga vahel. Kompartei teigi ettepanem-

¹ Эконом. Т., Ореку по новой и..., лр. 394.

ku liivideida Kuomintang; deata-
tuur, luua koalitsiooni valitus kõi-
gist Jaapani vastu võitlevate jõudude esin-
dajait. Nendesse läbirääkimistesse
sugas end USA sõadur Hurly, kes
sõitis novembris Kompartii juhtuon-
na residentri Tanjani. Tema esmä-
gus oli Triang kai-si teetamine.
Mao Tse-tung ja Hurly vahel sõlmiti
1944. a. novembris leping, mis sisaldas
järgmisi punkte: 1) Kuomintang ja Kom-
munistliku partii peavad tähtsana koos,
et ühiselt purustada Jaapan.
2) Reorganiseerida rahvusliku valitus, mis
munka koalitsiooni valitus, kuhu lähe-
sid võtta jaapanivastand partiid. Koalit-
siooni valitus peab välja tähtsana demo-
kraatliku poliitika kõrgel elustadel.
3) Koalitsiooni valitus peab kiinni pi-
dama Sun Yat-seni poolt välja kuulun-
tatud printsiipidest ja loomer rahva-
valitus.
4) Kõne jaapanivastand teostatud
jõud peavad olla niimä koalitsioo-
ni valitusse juhendid.

5) Hiina koalitsiooni valitsus tunnustab Kuomintang'i ja kommunistliku parteid pe üldse kõiki jaapanivastastid parteid.¹

Muudugi selle lepingu ja hiina rahva põhiliste nõudluste valguses olid need suured erinevused, kuid siiski oli suure tähtsuse mõõdu saavutamisel Jaapani üle. Siis siiski muutis uuesti oma positsiooni ja loobus lepingu elluviimisest.

1944.a. oli pealtingi aastaks kõigil rianetel. Hiinas läänid jaapanlased Kuomintang'i orav vastu pealtingi. Jaapani väejuhatus püüdis sõlmitada Triang Kai-si kapituleerumist, et siis luua Aasia mandril baas sõjakoostis vastu. Jaapanlaste pealting algas aprillis Hiinani provintsi vastu. Kuomintanglased ei ootanud vastupanu, vaid põgenesid. Teine jaapani vägede grupp loomas Triangia luua. Hiinani luuaas restorid jaapanlased võid vastupanu,

¹ Mo Da shan, Nemopud amerikkanehoi anpeicu b Kunai, lu. 233-234.

kuid sugi liin alistati.

Oktoobris vallutasid jaapanlased
Guilini ja Gutsou, millega langes nende
kätte kogu raudteeliin Peing-Kantou.
Sellega ühendati Jaapani Kantou riu-
ne Kesvrindiga, kusjuures Hiina teigati
kahes osaks.¹ 1944.a. detsembris tungsid
jaapanlased Guitsou provintsi ja ääran-
dased Tsungtingi. Edasi nad enam ei
tungnud, sest arustasid, et Triang Kai-
si kapituleerus sellel ajal. Kuid Kuomintan-
gland ei alistunud, sest nad nägid,
et fašistlikele levi purustamine on lähe-
dal. Nähes Kuomintanglaste meimutust
vastupanuks jaapanlastele, ühtis hiina
rahvas usotsas kommunistliku parti-
ga kodumaat vabastamine enda kätte.

II maailmasõda aitas palju
kaasa koloniaalrahvaste ärkamisele.
Võitlus fašistlike agressoritega tõstis
koloniaalrahvaste poliitilist teadvust.
Näunogude Lõuna võitlus agressorite
vastu ja nende purustamine näita-

¹ Жуковцев, В. Н., Торжковские
макыноперы - ..., л. 206.

sid koloniaalrahvastele teid vabandu-
 sele. Paljudes Jaapani poolt okupeeritud
 kolooniates tekkis laialdane vastupanu-
 liikumine. Ka Jaapani poolt okupeeri-
 mata kolooniates arenes imperialismi-
 vastane võitlus. Jaapanlased kannata-
 sid Kagu-Aasia rahvaste vastu igas-
 suguseid manöövreid, et nendega rah-
 vast enda poole võita ja neid siis
 võitluses liitlaste vastu ära kannata-
 da. Jaapanlased esitasid loosungi

"Aasia aasialastele" ja kutsusid üles
 võitlusele "valge" imperialismi vastu.
 Jaapanlased püüdsid jätta muljet, et
 nad võitlevad kogu Aasia vabasta-
 mise eest koloniaalsetest ikest. Sel es-
 meingel andis Jaapan 1943. a. Birmale
 ja Filipiinidele "iseseisvuse" ja moodus-
 tas seal marionettvõim valitsused.

Vaatamata kõigile manööv-
 ritele kasvab Jaapani poolt alistatud
 maades rahulolematus. Okupeeritud
 maade tootmisvõimekusest võeti tühise raha
 eest ära kogu viljasaak, neid saadi-
 ti armusse või Jaapanisse.

Pärast Tado-Hüna ülemineku Jaa-
pani kätte alustasid Vietsuami, Laos
ja Kambodža rahvad võitlemist jaa-
panlastega. Vietsuami põhja osas moodustati esimene vabastatud piirkon-
nad. 1941. a. moodustati nendes rajoo-
nides Viet Mini liiga, kelle usatas
sisis kompartei. 1945. a. alustas Viet
Mini liiga usatas kompartiega üldist
kelvastatud ülestõusu, mis lõppes jaa-
panlaste purustamisega. Siis jundati
Vietsuami ajutine valitsus usatas
Ho Si Miniga. Valitsus kuulutas 2. sep-
tembril 1945. a. välja Vietsuami Demo-
kraatliku vabariigi.

1943. a. andsid jaapanlased
Birmale „sisisõda”. Birma mario-
nethi valitsus astus sõtta Jaapani poole.
Lüüdi Birmas arenes partisaaniliiku-
mine. Moodustati Antifatsstliku kalva-
vabastus liiga, kuhu kuulusid kom-
partei, ametiühingud jt. demokraat-
likud organisatsioonid. Hiljem keiju-

¹Дүгье, 1., Иномур ом Түркөн...,
lk. 229.

nes antifašistlikust liigast suur jäänd
hoitluskoos inglise imperialismiga.

Indonemas vabastati jaapan-
laste poolt rahvuslike liikumise juhid
(kes alid vangistatud hollandlaste poolt)
ja neid moodustati koos jaapanlaste-
ga koos tütar "rahvuskogu".

Samuti moodustati indonestest uu.
"Jaava vabatahtliku korpus", mis pidi
valutama riigis konna järel. Siid ka
sinn ei suutnud jaapanlast rahva
pooltsoidur luda poole võita.

Indonemas arenes tugev põenda-
dlune vastupanuliikumine ja 1943. a. aprill-
lis teimus ülestõus jaapanlaste vastu.⁴ Ka
Hollandi imperialistid ei tahtnud In-
donemat koostada, separest õhuta-
sid nad indonestlast jaapanlaste vastu.
Siid indonestia rahvas tahtis va-
baneda mõlemast rõhujast, ja vabanessi.

Jaapanlaste sissetungimise jä-
rel Filipiinidele moodustati ka nal
1943. a. "iseseisv" Filipiinide vaba-

⁴ Toman, K., Flapog 6 konomuise, M.
1949, lu. 230.

riigi valitsus.¹ See kutsus USA-sse este
 ärenuse. Roosevelt teatas, et USA tun-
 nistab Filipiinide autonoomse riigi-
 riigi emigrantide valitsust esot-
 sas president kesoniga. 1944. a. suvel
 nõetis Ühendriikide kongress vastu
 seaduse, millega Filipiinid lubati
 isesisuans kuulutada isinend nõi-
 maluse. Tõlgelkult oli see USA ma-
 nõover, mis oli suunatud Jaapani
 nõimutsenuse vastu Filipiinidel.

Pärast Filipiinide okupeeri-
 mist jaapanlaste poolt tekkis seal
 laiaulatuslou vastupanuliikumine.
 See väljendus just partisaniliikumise
 kujul. Tähtsamates partisaaniorgani-
 satsioonides olid "Pantai vabad parti-
 sanid", "Kolsiti partisaanid", "Heleni-
 nise kotka partisaanid" jt. Üheks esime-
 niks ja tähtsamaks partisaaniorganisat-
 sioniks oli "Hakbalahap", mis tegut-
 ses Ikon-Suzeni provintides, kus
 talurahvalikumine oli alati äge.²

¹ Дүгжє, Х., Иноуида он Түрбай..., лн. 229.

² Тавман, К., Касог 6 королумар, лн. 232-233.

„Hukbalahapi“ riidatuse kuulused
 täaliste ja talupoegade liidud,
 kommunistliku ja sotsialistliku par-
 tei liidud, osa intelligentset ja
 väikekodanlast. „Hukbalahapi“ pidas
 koos kehvastatud noitluga ma
 noitlust poliitilise ja majandusliku
 ümberkoralduste eest. Konfiskeeriti
 jaapanlastega koos töötavate mõisai-
 ke maad ja anti talupoegadele. Mõis-
 nikule, kes si läinud jaapanlaste po-
 le, jäeti maad alles sel tingimuse-
 et enamik saagist peab minema
 neile talupoegadele, kes seda maad
 harisid. Suurmõisnike diiktator-
 like režiimi asemel organiseeris
 „Hukbalahapi“ demokraatlikud ucha-
 tise enavalitsuse organid. Rahva
 poolt valitud külanõuad ja ri-
 sid läbi kohtunõuad, juhtisid
 kooli ning hooldisid territooriume.
 Need enavalitsuse nimelid saamu-
 del oli väga suur tähtsus -aad

¹ Тошар, К., Страницы из истории,
 лк. 234.

näitavad teostele ja talupoegadele
 puantikas, mille eest nad võitlevad.
 See innustas neid veel aktiivsemale
 võitlusele. 1945. a. alguses oli „Huk-
 balahapi“ juba 20-tuhandelise
 arme ja reservis veel 50 tuhat
 võitlejat. „Hukbalahapi“ pidas jaa-
 pantastiga ja marionettkuu valit-
 su vägidega üle 1200 lahingu, hävi-
 tades üle 25 tuhande vastase.¹

USA suhtus „Hukbalahapi“
 tegevusse vaenulikkult, sest see võit-
 les ka USA imperialistide nõiamit-
 mise vastu Filipiinidel. Pärast Filipii-
 nide üleminekut ameeriklaste kätte,
 hakkati „Hukbalahapi“ liikmeid ta-
 ga kiisama. Mae Arthuri poolt are-
 turiti ka „Hukbalahapi“ ülemjuhata-
 taja Luis Tarcua ja tema abita-
 ja Castro Alejandrino.² Hiljem võet-
 ti „Hukbalahapi“ liikmed ka ulrad ära.

¹ Томас, К., Народ в колониях, с. 234.

² Дубинский, В. М., Международные отно-
 шения и внешняя политика СССР на
 Дальнем Востоке в годы Второй Мировой
 войны, М. 1950, с. 45.

Siiski Filipiinid ei saanud täielikku iseseisust, avaldas vabastusliikumise suurt mõju rahvale. Filipiinlased omendasid koguni edaspidiseks võitluseks.

Antifoodaelust ja antimperialistlikust liikumist mõeldes ka Lääne-Aasia rahvaste rahvahulgad. Rahvuslik-vabastusliikumise isärasuses II maailmanäja ajal oli see, et proletariaat muutus liikumise juhtivaks jõuks. Suurt mõju rahvaste vabastusliikumisele kolonial- ja imperialistlikel maadel avaldas Nõunogude Liidu tungimine. Nõunogude Liit teatas igati ja kõnjal imperialistlikvastast liikumist.

IV pt.

Jaapani purustamine ja uus jõudude vahetord Ookeani bassinis

Fasistliku Saksamaa purustamine 1945. a. avaldas suurt mõju sõjalisel ja poliitilisel olukorral Kaug-Idas. Tänavall muutus Jaapani strateegiline olukord. Nüüd algas USA ja Inglismaa kõigi jõudude koostööne Ookeani ookeani sõjateandriks Jaapani vastu.

Suud sellele vaatamata otsustasid Jaapani valitsuvad ringkonnad sõda jätkata. Suuri lootusi panid jaapanlased sellele, et USA ja Inglismaa reaktiivsete ringkondade aktiivisusemine, mis oli rüütmõrgata pärast Saksamaa kapitulatsioonist, viib lahkhelide taaniusle

ühelt poolt USA ja Inglismaa, teiselt poolt Nõukogude Liidu vahel.

Jaapani imperialistid lastid neid vastualunid ära kasutada oma huvides. Kuid nende lastud ei täitunud. Juba Kriimi konverentsil 1945. a. veebruaris kirjutasid kolme nunnküigi juhul alla kokkuleppule Kaug-Ida küsimustes. Kokkuleppes oli ette nähtud, et kahe-kolme kuu möödudes pärast Jaapani kapitulatsioonist ja sõja lõppu Euroopas astub NSV Liit sõtta Jaapani vastu.¹

Kriimi otsuste järgi pidi Nõukogude Liidule tagastatama põm territooriumid, mis Venemaa 1905. a. loomatas Jaapanile. NSV Liit sai äiguse Port-Arturi ja Daireni sadamate rentimiseks ja äigused ukoplaturida koos Hühaga lõuna-Mandžuuria raudteed ja teisi raudteid, mis suunduvad Dairenisse ja Port-Arturisse. Vastavalt Kriimi kokkulep-

¹ Ёфимов, Г., Вреку по поводу..., лн. 400.

jule teatas Nõunogude Liit 5. aprillil 1945. a., et ta demoneerib Nõunogude - Jaapani neutraliteedi lepingu 13. aprillist 1941. a. Nõunogude Liidu kohustus sõtta astuda Jaapani vastu kõrvaldas igasuguse nõimaluse kompromiss-rahuse Jaapaniga.

Jaapan loobis siiski kompromissi nõimaluse USA ja Inglismaaga. USA-s oli tõesti teatud ringkondi, kes oluks Jaapaniga kompromissile läinud. Neid aga hirmutas Nõunogude Liidu autoriteedi kasv Euroopas pärast Saksamaa purustamist. Samasugust Nõunogude Liidu mõju kasvu kardeti ka Kaug-Idas, juhul kui Jaapan on sunnitud kapitulatsioonile.

Jaapani imperialistid olid veendunud selles, et mida tugevamat vastupanu nende väed osutavad liitlaste vägedele, seda kergemini saavutavad kokkuleppe. Jaapani väejuhatuse arvates olid jaapani väed veel küllalt tugevad.

osutama pikemaajalist vastupanu.
 26. juulil 1945. a. avalda-
 ti Patsdamis USA, Inglismaa ja
 Hiina deklaratsioon, milles Jaapa-
 nile tehti ettepanek kapitulatsio-
 nist. Deklaratsiooni sätel-
 das järgmisi Jaapani kapitulatsio-
 onitingimusi: sõjavägede kavis-
 tamine ja rahu taastamine, Jaapa-
 ni täielik desarmeerimine, sõna-
 sidamatusvabaduse taastamine,
 Jaapani territooriumi okupatsioon
 astud nõudmiste täitmine.¹ Kuid
 Jaapan lükkas nõudmised tagasi
 ja teatas, et jätkab sõda kuni lõ-
 puni, vastavalt tema poolt määrat-
 tud poliitikaile.²

USA ja Inglismaa ei suutnud
 anda purustavat lööki agressorile.
 Jaapan karatas oma jõud rekun-
 keendada ja siis koondatud jõuden-
 diger anda liitlastele vastulööki.

¹ Копунов, Т., Орепки и мобайи ..., lk. 400

² Зүгье Х.Н., Орепки и мобайи ..., lk. 240.

Pärast Hitleri surma Japanaa purustamisest alati Nõukogude Liidu esma-
 giks kaasa aidata sõjasele lõvi-
 derimisele Kaug-Idas, näbasta da
 rahvad sõja viitustest ja taha
 leppu Jaapani imperialismi nõuo-
 gude vastastele võitustele. V. d. Mo-
 lotov märkis, et "Nõukogude Liit
 ei võinud jääda kõrvale selle üles-
 ande lahendamisele, nii vastastikus-
 te kohustusel alusel, mis eksisteerisid
 NSV Liidu ja tema liitlaste vahel,
 kui ka sellepärast, et seda nõud-
 sid tingimata meie julgeoleku huvi-
 idas."¹

8. augustil 1945. a. võttis NSV
 Liidu välisministri Molotov vastu Jaa-
 pani saadiku Sato ja tegi avalduse,
 milles teatati, et Nõukogude Liit
 peab end olevat alalis 9. augustil
 1945. a. Jaapaniga sõjasinimena.
 Ka Mongolia Rahvavabariiki kuulun-

¹ Молотов, В. д., 28-ая годовщина Победы
 Октябрьской революционной войной.
 Доклад на мемориальной конференции
 Московского Совета 6 ноября 1945 г. М.
 1945, кн. 9.

tas 10. augustil Jaapanile sõja.

9. augustil alustasid kolm nõukogude vägede rünnet - Tuga-Bairali, I Kang-Ida ja II Kang-Ida rünnet marssal Vasilevski üldjuhitud pealtni jaapanlastele Mandžuurias.

Nõukogude väed alustasid võitlust Krantungi armuga. See oli tugevaim Jaapani armee, kelle ridades oli 1945. a. augustis üle ühe miljoni uskujultsa sõduri, reservis üle pooltõde miljonit sõduri. Strategiline olukord oli ka Jaapani kasuks. Kuid Jaapan ei saanud seda ära kasutada, sest Nõukogude Arme kiire pealtni jaapanlaste plaanid segi. Tuga-Bairali rünnet väed tungisid juba sõja esimesel päeval peaaegu 170 km sügavusele Suure-Hingani maalehituse rumbas Mandžuuriasse. 10. augustil vallutati Hai-lari linn ja 13. augustil ületasid nõukogude väed Suure-Hingani mää-

aheliku.

I Kaug-Ida rinde väed, kes tungsid Mandžuuriasse idast, liikusid edasi võrre nelja päeva jooksul 200 km. II Kaug-Ida rinde väed forsserisid 10. augustil Koostõis Amuri sõjaflootelliga Blagoššinski rajoonis Amuri jõe juurde liikusid samal päeval lõunasuunas 15 km. Nõunogude Põhise armee laevastik valastas Jaapanlastest Koreas Juki, Kasini, Siisoni, Ranani ja Karoni linnad.

14. augustiks suudeti kindlustatud punktid Mandžuurias ja Soom-Sahaltsel võimude suundades läbi murda. Jaapani imperialistidele sai lõpuks selgeks, et nad on sõja kaotanud. 14. augustil Jaapani riikliku kabineti teatas, et ta võtab vastu Põhise deklaratsiooni, s.o. kapituleerub tingimusteta. See näitab, et jaapanlaste piine jätmata sõjategevust Põhise armeele aktiivse ja Nõunogude sõda sõtta-

astumisega.¹

Siidid kapitalismis teadeti heelinota. Jätkand jaapani väid Mandžuurias võitlust. Seda tehti selles, et kaunistada nõunogude vägede astumist Jaapani saartele, Mandžuuriam ja Korea Lõdga ossa, niakana kuni stuna jõe soabunud USA sõjajäud. Ka nõunogude väid said näsu jätkata sõjategevust. Purustatud Mandžuurias 22 jaapani diviisi, vabastas Nõunogude armees laevastikuga ka Sõuna-Jahalin ja Kurili saared.²

Alles augustikuu lõpus kaaskasid jaapanlased lõpetama vastupanu ja end massiliselt nõunogude vägedele vangid andma. Üldse andis end vangid 594.000 jaapani sõdurit ja ohvitseri ning 148 kindralit.³

¹ Jaapan, B., Toopeta ja Mükuni oman, 1943, lk. 312.

² Mesungynapogruu amroonimeer sa & antuudr noemore, lk. 613.

³ Sealsamas

Suga oli purustatud Krantungi
 aemie. 2. septembril 1945. a. kirju-
 tati alla Tokio lahes USA lahingu-
 laeval „Missouri“ Jaapani tingimus-
 teta kapitulatsioonile.¹ Kapitulatsi-
 onipaktis märgiti, et Jaapan nõelab
 vastu Põldami sõund ja kuulub
 et sõjategevuse lõpetamiseks. Nii lõp-
 pes sõda Kagu-Aasias ja Vastusel
 osuante imperialistliku Jaapani
 liinavaamusega. Lõppis ka II maa-
 suasõda.

Jaapani purustamine avas
 me ajajärgu Aasia maade demo-
 kraatilisuse arengus. Selle tulemusel
 oli imperialistliku kindi nõigenemi-
 ne Kaug-Ida maades.

2. septembril 1945. a. päevikus
 J. V. Staloni läkitusega nõunogude
 rahva pooli, kus äldi: „Täna
 tunnistab Jaapan end nõidetaks
 ja kirjutab alla tingimusteta kapi-
 tulatsioonile. See tähendab, et

¹Эүгүе, X. III., Оупкен нобайи u..., lu. 244.

Lõuna Sahaltn ja Kuriiti saared
 lähivad Nõunogude Liidule usung
 müüdist jale si alle nad enam
 Nõunogude Liidu aegumist eralda-
 mise vahenduse ja Jaapani Kallak-
 Jungi baasus meie Kang-Idale,
 maid Nõunogude Liidu otsustunduse
 vahenduse aegumise ja meie maa
 Kaitsebaasus ..."⁴

Pärast II kaardmaršida
 juuavad ametna imperialismi
 teenstus olevad ajaloosõltijad
 väidata, nagu alles Jaapani
 purustamisel peamist osa etenda-
 and USA, mille aga NSV Liit.
 Nõunogude Liidu võitu piütamse
 kujubada kui ametna „alvi“ tule-
 must. Asja piütamse väidata
 vii, nagu alles Jaapani relvata-
 Lid jänd purustatud juba ammu
 enne Nõunogude Armei saabumist
 Mandžuuriasse. Piütamse levidada
 väidet nagu alles Jaapani Kapitu-

⁴ J. Stalin, Nõunogude Liidu Suurest
 Isamaasõjast, lk. 348.

lüüma sunditud Hirosima ja
 Nagasaki linnade misatad
 aatomipommid. Tegelikult ei sun-
 nud Jaapanit kapitulatsioon
 aatomipommid, vaid Nüüngude
 Liidu sõtta astumine. ja Krantun-
 gi armee purustamine nõukogu-
 de vägede poolt. Et Nüüngude
 Liidu sõttaastumine Jaapani vastu
 kiirendas sõja lõppu Kaug-Idas
 on selge. Nüüngude Armei kiire
 jaalung taustas ka Jaapanlasi
 kaotamas bakterioloogilist sõda
 sõjas USA vastu. Seda tunnistab
 Jaapani kindral Yamada Kaku-
 rovsnik Jaapani sõjareservite
 protsess: „Bakterioloogilist sõda
 oleks vältatud USA, Inglismaa ja
 teiste riikide vastu sel juhul, kui
 Nüüngude Liit poleks Jaapani
 vastu välja astunud.“¹

1945. a. valmistus Kuomintan-
 langlen Hiina antiiselt kodumajaks

¹ Дукисовов, В. К., Каймонкайбо-освобод-
 гуи меконь война китайского народа
 против японского империализма, к. 1980,
 к. 26-27.

vabastatud kajaaside vastu. Pärsast
 neutraliteetipanti: tühist must Jaa-
 paniga, kannas Jaapani väejuha-
 tus oma vägedid Hiinas naonda-
 ma ja saatma põhja poole. Jaa-
 panlased lahkusid Nanningist,
 Ljubiast, Bentseist ja Svatanist.
 Nähes, et jaapanlaste väimule
 Hiinas on lähemas lõpp, unu-
 tud hiina valitsuvad kladid vä-
 ga rahutuks. Kardeti, et hiina
 kommunistid saavad üheaalu
 Kuomintanglaste üle. Kuina 8. as
 armee ja 4 armee pidavad jaa-
 panlastega võitlust Pipingis,
 Tientsini, Sanghai ja Hankongi
 läheduses, siis oli selge, et nad
 jõuavad Jaapani kapitulatsioon
 korral sundida Kuinadesse enne
 Kuomintangi armeeid, kes armeeid
 mainitud keskustel kangemal. Et
 hoida ära suurema osa osaparti-
 tid Hiina vabastamine kommunist-
 lise armee poolt, kannavad unu-
 intangland paluma ameerikalaste

intervenantsiooni Hiinase. Seda põh-
 jendati USA alsi vajadusega
 võitluses Jaapani vastu. 28. juu-
 nil Triang Kai-õi teatas, et hiin-
 lased kahaurid väga, et liitlased
 teoksid oma väed Hiinase. Si-
 da varem, nda parem. 2 Hiinase
 saadeti üs ameerika jalaväe-
 ja üs katraväepolk. Ameerika
 transport lennukitel paisati Primest
 Hunani provintsi; läänesa Stoll-
 welli postil väijaõpitatud ja es-
 kujelkull varustatud 6-s kuonun-
 tanglu armee. Samal ajal varus-
 tati Triang Kai-õid sõjanatija-
 lidega ja valmistati ette Triang
 Kai-õi diviisi võitluses hiina
 kommunistide vastu. 3. Suud kei-
 gist lendest plaanidest tõmbas
 kriipsu läbi Jaapani astamatu
 kapituleerumise Nankogudi Princi
 es.

10. augustil, järgmisel päeval

¹ Mo Da-nan, Уоморна Оупуканесон
 армееи 6 Кунае, лн. 237

² Хукунгопоб, В.К., Томунгагопобене пак-
 соннепре - ..., лн. 238.

järelast Nankogude Liidu sõtta astu-
mist Jaapani vastu, andis Hiina
Rahvaarmee ülemjuhataja Fõu de
kõne 8. udale ja 4. udale armule
alustada otsustavat pealetungi
jaapanlaste vastu. 4. udal ja 8. udda
armee väesad antsid Nankogu-
de Armule tõist abi Jaapani pu-
rustamisel!

Pealetung saavutas kiiresti
edu, jaapanlaste põgenemid Tõi Mon-
gooliast ja Põhja-Hiinast. Lühikeses
aja jooksul nähatati Rahvaarmee
peelt 350 tuhande km² suurene
territorium 20 miljoni elaniku-
waga.¹

Ameerika Ühendriigid nägid
hinnuga komparti tugevumist Hi-
nas ja mõitluid selle vastu, et ko-
gu Hiina territoorium (i) langeks
Rahvaarmee kätte. USA esindajad
Hiinas mõitlid tarvitakse misme-

¹ Huxford, B. K., Toimusid ganobenne peanõu-
sepu - ..., lk. 233.

² Espinosa, J., Opreku no uoben u..., lk. 401.

sugusid abinõusid selles, et kindlustada Kuomintangile pärast Jaapani kapitulatsiooni valitsev strateegiline alusosa Hiina Kommunistliku Partei üle.

Ameerika väed loostasid ka otsest interventsiooni Hiinas. Nad tungsid kallele Hiina Rahvaarmee valduses olevatele aladele ja kaitsesid Triang Kai-ši vägede kommunikatsiooni. 30. septembril 1945a. vallutas USA merejalaväe desant Fientshui sadamaltuna, kuhu lähenedes Inda armeed väeosad. USA vägede poolt vallutati ka Tringkuu sadam Tantung; provintsis ja veel mõningaid tugipunkte Hiina rannikul.

Triang Kai-ši ja Kuomintang kes ei tunnud midagi olulist Hiinale sõidukindlustamises piiridoid. Nüüd saavutatakse neite teha Kuomintangile sõidukes. Irid Hiina Kommunistliku Partei al. teisel arvamusel. Tema arvates pidi neite

Kuuluma rahvale, kes oli selle en-
dale mitte kindlustanud. Hiina pi-
di muutuma pärast vabatahtliku
leppu rahvariigis, kes olid
konvergenstid nii imperialistliku uni-
ka feodaalse võimuga. See pärast
neilka Hiina Kommunistliku Par-
tei ka Hiina täieliku vabastamise
ost Jaapani võimust all.¹

Tsiang Kai-si lõi oma es-
märkide saavutamiseks ühgi uii
kangele, et kaldus keostada Ja-
pani agressoriga. 23. augustil 1945.
toimus Tsiang Kai-si kohtumine Jaapa-
ni esindajatega. Kohtumisel Tsiang Kai-si
nõudis, et Jaapanlased jätaksid
vastupanu Rahvaarmee vägedele.
Alustada neisid Jaapanlased armult
Kuomintangi uii ameerika vägede
us.

Kuomintanglased soovitsuki
ameerika imperialismi ja purustatud
Jaapani agressori aluse kehtestada
oma võim suuremas osas Hiinas.
Kuomintanglase praesmärgus oli

¹ Мао Цзэ-дун, О коммунистическом правительстве
(Лхаса, июль 1945 года), Удэманские произведения,
том 4, № 1953, стр. 459.

Kogu Hiina alustatakse oma väimude
ja kompartei hävitamine. Iuid kuo-
montanglaste plaanide läikimise
ei aland uurge, xst xlll vatu astus
abustavalt välja hiina rahvas, kes
si taktitud alla ei soe. egr välis-
reaktsiooni suspensioonuse alijektus.

Siptulemuslikult USA-ega kuo-
montanglastel si ennetatud Hiinat
enam orjastada. Hiina rahvas aen-
dus läptunult alles, et armult
kommuniston partei mõte alla Hi-
na tölloos juhtus ja mõitlijas
rahvustone huvide ett hing kaendus
üha tihedamalt kompartei ümber.

Lõppsõna

Juba XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul püüdnud USA imperialistid kantsuda Jaapanit oma agressiivse poliitika ultrana võitluses Hiina ja Venemaa vastu Kaug-Idas. Suid peatselt muutus Jaapan USA monopolistliku kapitali tugravana konkurendus võitluses ülemaailmsele ust Vastusele aasaniil ja Kaug-Idas. Neis tingimustes küpsid USA ja Jaapani imperialistide vahel sügavad vastandused, mis tegid sõja USA ja Jaapani vahel paratamatuks. See võitlus ülemaailmsele pärast Kaug-Idas väljendus ilmekalt aastail 1937-

-1945. Jaapani imperialismi valmis-
tus selle aja jooksul kallalatum-
giks oma konkurentidele USA-le
ja Inglismaale ning ühtlasi ka
Näurogude Liidule. 1939. aastaks
tõrjus Jaapan USA ja Inglismaa
juurest välja nende positsiooni-
dell Hiinas ja plaanitses rünnakut
Lõuna-Prantsusmaale ja
Hollandi koloniaalvalduste vastu.

Kuid sellist healinemat
ei astunud USA ja Inglismaa
neitluse agressoriga, vaid jät-
kanid "rahustamispoliitikat", püü-
des sunnida Jaapani agressiooni
Nõu Liidu vastu. 1941. aasta Kesk-
paigani jätkasid Ühendriigid
ja Inglismaa Jaapani varusta-
mist sõjaliste materjalidega. Se-
gi pärast faistlenu Tausamaa
Kallalatumist Näurogude Li-
dule, jätkas USA valitsus läbi-
raakimisi Jaapaniga.

Allis 1941. a. 7. detsembril,
kui Jaapan ründas Pearl Harbori,

USA loolis kiust väga liina oma konkurendid Jansamaa ja Jaapan, haavata välistunud, rogu maad. Hina tootmisvõime ja saadama võime valdajaks.² Kuid sõjas need lootsid si käitunud. Jansamaa ja Jaapan liidid küll kiust väga. Siid ühtlasi lan- gusid kapitalistlikust süsteemist väga na kogu rahvademaadele maad Euroopas ja Hiina. USA saavutas ülemaailmsele turule Hiinas, aga mitte Hiinas endas.

USA ülemaailmsele turule Lang. Idas vastus NSV Liit, Inglismaa ja koloniaal. rahvus- vabastuse liikumise Lugu- Ganas.

² J. Stalin, Imperialism ja majandusprobleemid NSV Liidus, T. 1953, lk. 64.

Kasutatud kirjandus.

I

Marxismi - Leninismi klassikud

1. V. I. Lenin, Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium, Tln. 1954.

II

Allikmaterjalid

2. Kammannu koostis na Tšuxoni ome-
ase, M. 1956.
3. Nankogude Liidu välispoliitika ka-
maariseja ajal, I kd., Tln. 1947.

Muu kirjandus

4. Абарин, В., Третья за Тшухни оман,
M. 1947. = Абарин, В., Третья за
Тшухни оман
5. Абарин, В., Третья за Тшухни оман,
M. 1952.

6. Фарукс, М., Жизнь и внешняя политика, М. 1947.
7. ДеТорик, Т. А., Канадские на Тихоокеанском театре войны на Тихом океане, Вопросы истории, 1947. № 6.
8. Дайгмауичи, Т. и Зеланденко, П., Флот США - оружие американского империализма, М. 1952 = Дайгмауичи, Т. и Зеланденко, П., Флот США - оружие ...
9. Дубанский, В. М., Международные отношения и внешняя политика СССР на Дальнем Востоке в годы Второй мировой войны, М. 1950.
10. Ефимов, Т., Вирки по Новой и Новейшей истории Китая, М. 1951 = Ефимов, Т., Вирки по Новой и ...
11. Фостер, Ч., Вирки политической системы Америки, М. 1953.
12. Таман, К., Карго в колониях, М. 1949.

Ташман, Л., Наряд в колонию

13. Умоуэ Лиен, Основы Сингапура, Судзуки Сэн, История современной Японии, М. 1955.
14. Кагольский, М., Берлирование американо-американского блока после кампаниями Франклин, Вопросы истории, 1950. № 1.
15. Кахн, А., Колонная сетка, Пл. 1952.
16. Кампанни войны на Тихом океане, М. 1956.
17. Лукьянова, М. И. Японские монополии во время Второй Мировой Войны, М. 1953. = Лукьянова, М. И., Японские монополии во время...
18. Лю Да-чжань, История американской агрессии в Китае, М. 1953. = Лю Да-чжань, История американской агрессии в Китае

19. Мао Цзэ-дун, О коалиционном правительстве (24 апреля 1945 года), Избранные произведения, том 4, М. 1953.
20. Международные отношения на Дальнем Востоке (1840-1949) М. 1956. = Международные отношения...
21. Международные отношения на Дальнем Востоке, М. 1957.
22. Молотов, В. М., 28-я годовщина Великой Октябрьской Социалистической революции, Доклад на торжественном заседании Московского Совета 6 ноября 1945 г.
23. Никифоров, В. Н., Томшогановские реакционеры - предатели Китая, М. 1953. = Никифоров, В. Н., Томшогановские реакционеры - ...
24. Никифоров, В. Н., Разнокалочно-сево-боджетная война китайского народа против японского империализма, М. 1950.

25. Рогов, Г., Роль США и Японии в угро-
 мобке и развязывании войны на Тихо-
 оци океане 1938-1941 гг., д. 1977 =
 = Рогов, Г., Роль США и Японии...
26. Селостедтс, Т. Л., Из истории угро-
 мобки и развязывания войны на
 Тихом океане, вопросы истории, 1953.
 нр. 71.
27. Сладковский, К. К., Очерки развязки
 внешне-экономических отношений
 Китая, д. 1953.
28. J. Staln, Kainkoogude Liidu Suurest Te-
 maarjast, Tln. 1972.
29. J. Staln, Sotsialismi majandusproble-
 mid NSV Liidus, Tln. 1953.
30. J. Staln, ^{and} Teoorid, 6. kviide
31. Пиреварма, Т., Япония, д. 1949.
32. Эдгус, Х. П., Очерки истории и новей-
 шей истории Японии, д. 1955 =

= Фүгүс, х. III, Оурки мавай и...

33. Фүгүс, х., Яномия ом Терхой го
Вмерей Муровой койтун, д. 1946. =
Фүгүс, х., Яномия ом Терхой...

Sisukord

1. Sissijuhatus ... lk. 2
2. Väitlus ülemvõimu pärast Kagu-Aasias
ja Vaiksel ookeanil a. 1937-1941... lk. 14
3. Sõja algus Vaiksel ookeanil 1941. a.
Jaapani offensiiv ... lk. 44
4. Väitlus Kagu-Aasias ja Vaiksel
okeanil USA ja Inglori peale-
tungi tungimustes ... lk. 71
5. Jaapani purustamine ja uus
jindude vahkord Vaiksel ooke-
ani laaminiis lk. 102
6. Lõppsõna ... lk. 118
7. Kambalatud kirjandus ... lk. 123

